

VÝROČNÁ SPRÁVA 2016

Táto snímka vyhrala fotosúťaž Centra pre interkultúrny rozvoj Menšiny na Slovensku v obrazoch. Je dielom schopných detí Jesici a Bertyho z Veľkej Idy a ich lokálnej mentorky Veroniky. Koncepciu vytvorili spoločne, fotil Berta a Veronika s Jesicou sú modely.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. NAŠE POSLANIE	9
3. NAŠE PÔSOBENIE	10
4. NAŠA PRIORITA	12
5. NAŠA PRÁCA	14
5.1 PRÁCA S UTEČENCAMI	16
5.1.1 PROJEKT EVAKUAČNÉ TRANZITNÉ CENTRUM	16
5.2 PRÁCA S OBYVATEĽMI RÓMSKÝCH KOMUNÍT A KOMUNITNÉ CENTRÁ	20
5.2.1 VZDELÁVANIE	22
5.2.2 BÝVANIE	36
5.2.3 BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKÝCH GETÁCH	38

5.2.4 UČÍME SA UČIŤ SA – POPOLUDŇAJŠIE ŠKOLSKÉ KLUBY	42
5.2.5 MENTORSKÝ PROGRAM - SCHOPNÉ DETI	44
5.2.6 MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM	47
5.2.7 BUDUJEME NÁDEJ – Z CHATRČE DO 3E DOMU	50
5.2.8 BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX	54
5.2.9 PROJEKTY V SPOLUPRÁCI	56
6. PUBLIKÁCIE	60
7. KALENDÁR	64
8. PARTNERI A DONORI	86
9. ĽUDIA V ETP SLOVENSKO	88
10. FINANČNÁ SPRÁVA	90
11. SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA	94

VLADIMÍR IRA
predseda výkonnej rady

SLÁVKA MAČÁKOVÁ
výkonná riaditeľka

„Ludia sa často nenávidia, pretože sa obávajú druhých ľudí, obávajú sa druhých, pretože ich nepoznajú, nepoznajú ich, pretože spolu nekomunikujú, nekomunikujú spolu, pretože sú oddelení.“

Martin Luther King

Obava, nepoznanie, nedostatočná komunikácia, oddelenosť. Vrelo súhlasíme s Martinom Lutherom Kingom, že toto sú dôvody nenávisti. Veríme, že nás nový projekt **online mentoringu Schopné deti** urobí na Slovensku aspoň malý krôčik, možno neskôr obrovský krok milovými čižmami, k odstráneniu balvanu nenávisti, ktorý tăží vzťahy medzi ľuďmi, odkedy svet svetom stojí.

Náš online mentoring Schopné deti sa stretol s takým záujmom verejnosti, v aký sme ani nedúfali. Za online mentorov pritiahol skvelých ľudí z rôznych kútov Slovenska i Slovákov zo zahraničia a hned si vyslúžil veľký mediálny ohlas. To nás ubezpečilo, že **verejnosť súhlasi s našim presvedčením, že vzdelenie je najspoločlivejšia cesta k integrácii**. Čím skôr vstúpi do života dieťaťa a čím atraktívnejšie formy sa budú uplatňovať, tým väčší osloh prinesie.

Teší nás, že aj nás ďalší, nový, dôležitý a odvážny projekt **Budujeme nádej na Luníku IX**, vyvolal sympatie a dúfame, že otriasie opovrhovaním obyvateľmi tohto nešťastného sídliska. Projekt sme rozbehli v spolupráci s Mestom Košice a Mestskou časťou Luník IX v záujme skvalitnenia života jeho obyvateľov. Našim zámerom je, povedané slovami zamestnanca Útvaru hlavného architekta Mesta Košice, „aby Luník IX bol sídliskom ako ktorékoľvek iné košické sídlisko“. Ako inovatívny nástroj sociálnej práce plánujeme okrem iných intervencií aj svojpomocnú výstavbu **vlastníckeho bývania, ktoré si postavia vlastnými rukami obyvatelia sídliska**.

ZVÄČŠUJEME ĽUĎOM MOŽNOSTI - ZMENŠUJEME MEDZI NIMI ROZDIELY.

To je náš slogan, presnejšie povedané, krédo nášho úsilia. V tomto záujme tvoríme, overujeme a pre-sadzujeme dobré myšlienky do praxe, resp. robíme všetko pre to, aby z našich odkúšaných postupov malo osoh čo najviac ľudí.

Prečo? Jednoducho nie sme spokojní s tým, ako sa u nás na Slovensku rieši problematika segregovaných obyvateľov. Vyvstáva otázka, kto vlastne je spokojný? Nespokojná je majorita i minorita, no problém je aj tak stále na stole. Neľahká cesta. Avšak ľuďom, pre ktorých „to“ robíme, naša práca podstatne uľahčí a skvalitní život – v súčasnosti i budúcnosti. V konečnom dôsledku bude mať vplyv na všetkých ľudí na Slovensku. Preto v našom úsilií nepoľavujeme a ani to nemáme v úmysle.

ETP Slovensko je sociálne laboratórium. Nepretržite:

- sledujeme odborné a vedecké články v „našej“ téme, pohyb v nej a pohotovo reagujeme,
- si všímame najbolestivejšie miesta, analyzujeme a definujeme ich,
- na základe dôkladného poznania skutočnosti vytvárame základy pre nové úspešné intervencie a uplatňujeme nové nástroje sociálnej práce,
- pracujeme na nových projektoch a v ich záujme absolvujeme neraz nekonečné peripetie s úradníkmi, ktorí nepostrehli, že vec horí,
- naše intervencie dôsledne overujeme v praxi.

A keď sa projekty ukážu ako prínosné a udržateľné – čo spravidla tak je, lebo sa nepúšťame do bezduchých programov bez budúcnosti – znova nastupuje kolotoč s úradníkmi, len zvyčajne už vyššej úrovne a nie zriedka odtrhnutých od reálneho života, s cieľom, aby sa naša dobrá prax rozšírila pokiaľ možno do všetkých vylúčených komunit.

ÚVOD

V roku 2016 sme prostredníctvom kontrolovaného experimentu overovali efektívnosť sociálnej inovácie v spolupráci s medzinárodne uznávanou **Univerzitou Karlovou v Prahe**. Potvrdilo sa, že naše popoludňajšie školské kluby Feuersteinovho inštrumentálneho obohacovania a Križom-krážom majú významný vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony žiakov. Bude to stačiť, aby sa „naša“ metóda využívala na všetkých školách na Slovensku, ktoré navštievujú deti z vylúčeného prostredia?

Naďalej

- sme vo svojej práci uplatňovali **individuálny a komplexný prístup** ku klientom,
- **sme rástli do hĺbky**
- sme **inovovali** - nielen v rámci nových projektov, ale aj v takých projektov, ktoré sú už zabehané.

Dôkazom je napríklad integrované tematické vyučovanie v **našom Evakuačnom tranzitnom centre v Humennom či premyslená a intenzívna práca s rodičmi v našich komunitných centrách**.

Teší nás, že mnohé **naše inovatívne intervencie našli svoje miesto v aktualizovaných akčných plánoch Stratégie vlády SR pre integráciu Rómov do roku 2020**, ktoré začiatkom roka 2017 schválila Vláda SR. Tieto inovatívne postupy sa budú môcť vďaka finančným prostriedkom zo štátneho rozpočtu a eurofondov uplatňovať v ďalších segregovaných lokalitách na celom Slovensku. Patria k nim spomínany mentorský program, finančné vzdelávanie, svojpomocná vlastnícka výstavba.

Veríme, že jedného dňa bude integrálnou súčasťou akčných plánov Stratégie vlády SR pre integráciu Rómov alebo možno Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania (Učiace sa Slovensko) aj **premyslené, štruktúrované, príťažlivé a najmä kontrolované vzdelávanie detí z rómskych osád**, ktoré

im poskytne celodenné vzdelávacie i doplnkové aktivity, vrátane stravy. Iba vtedy, ak tieto deti spoznajú aj život mimo osady a dostanú sa na dosiaľ neznáme miesta, ako je knižnica, divadlo a kino, rozvinú sa ich sociálne kontakty s okolitým svetom. To, čo je pre deti z majority úplne prirodzené, je pre deti z osád výnimco - ich prirodzená zvedavosť tak dostane krídla, prehľbi sa túžba učiť sa, čo povedie k poznaniu nových skutočností. **Na základe našich doterajších skúseností odporúčame, aby sa pri takto organizovanom vzdelávaní využívala v práci s deťmi predškolského veku Montessori pedagogika a v práci s deťmi školského veku Feuersteinovo inštrumentálne obohacovanie.**

Približne dvadsať percent z celkového počtu všetkých žiakov základných škôl sú deti, ktoré pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia. **Ktorá vysoká škola pedagogického zamerania na Slovensku pripravuje učiteľov na výchovu a vzdelávanie týchto detí?**

Naše pôsobenie sme rozšírili aj o doplnkové vzdelávanie pedagogických pracovníkov o skutočnostiach, postupoch a metódach, ktorých poznanie a uplatňovanie v pedagogickej praxi prináša školský úspech detí a spokojnosť učiteľom.

Vysoko si vážime a zaväzuje nás, že si potrebu dlhodobej komplexnej sociálnej práce v chudobných rómskych komunitách uvedomuje čoraz viac ľudí na Slovensku. Aj v tomto roku sa nám ušli viaceré povzbudzujúce slová uznania, no nielen slová, ale tiež konkrétna podpora, aby sme mohli ešte lepšie pracovať. Nedá nám nepochváliť sa, že sme získali nového domáceho, súkromného a štedrého firemného sponzora.

Spoločnosť Hollen i všetkých tých, ktorí nám akoukoľvek formou pomáhali, ubezpečujeme, že ich investície sa budeme snažiť zúročiť a dať im hodnotný rozmer.

2. NAŠE POSLanie

Podpora regionálneho rozvoja, ochrana životného prostredia a pomoc v rozvoji sociálneho, ekonomického, vzdelávacieho a kultúrneho potenciálu jednotlivcov, organizácií a komunit s dôrazom na znevýhodnené regióny, spoločensky znevýhodnené skupiny a etnické menšiny.

ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj je nezisková organizácia, ktorá pôsobí na Slovensku od roku 1992. V ostatných sedemnásťich rokoch pracujeme so znevýhodnenými skupinami obyvateľov, najmä zo segregovaných rómskych komunit, ako aj utečencami pod ochranou UNHCR.

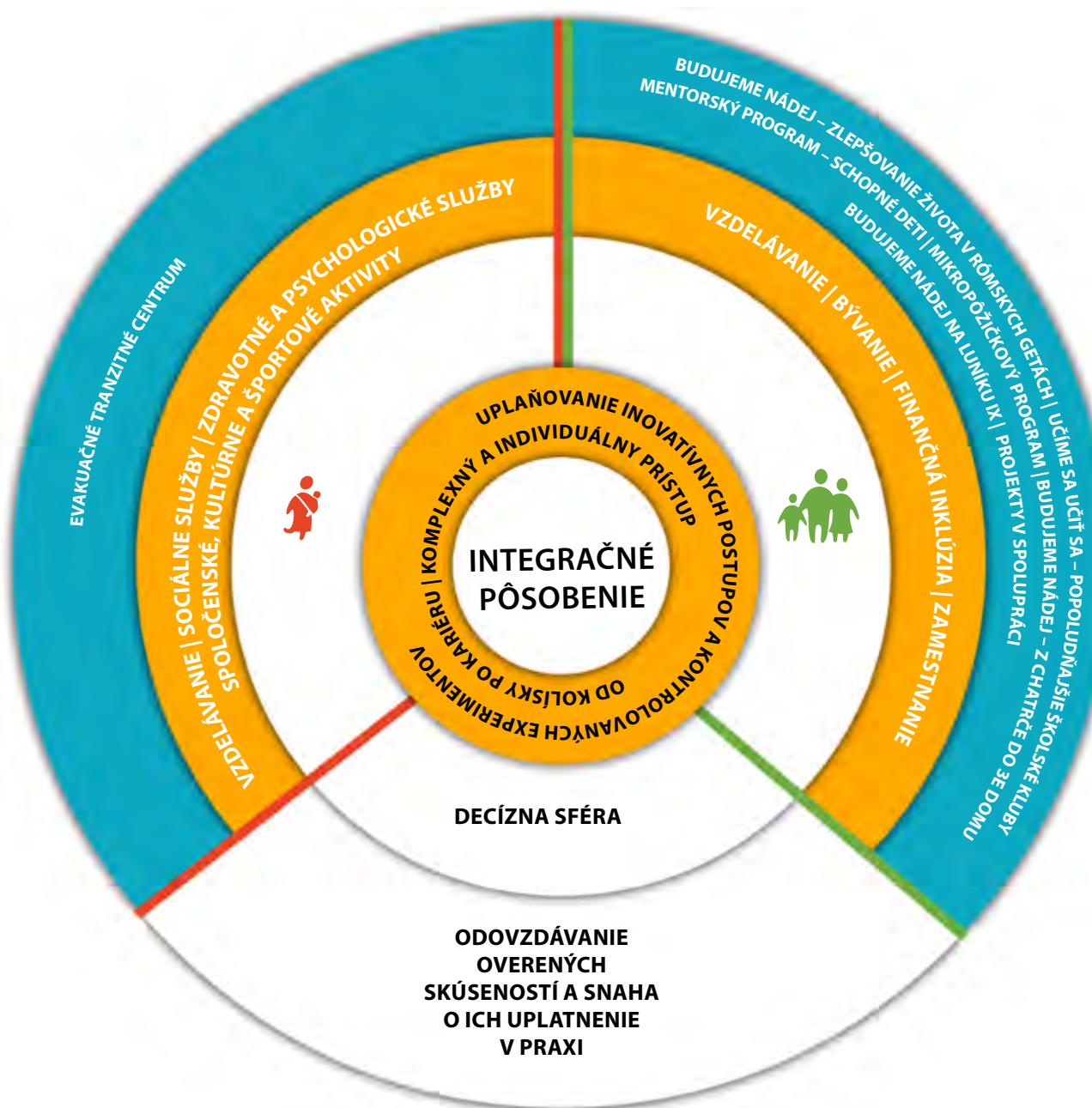
3. NAŠE PÔSOBENIE

- I**ndividuálne
- N**ovátorské
- K**omplexné
- L**ajtmotív: od kolísky po kariéru
- Ú**stretové voči potrebám klientov
- Z**acielené na obyvateľov vylúčených rómskych komunit a utečencov pod ochranou UNHCR
- I**niciujeme spoluprácu so samosprávami, školami, cirkvami, podnikmi
- A**pelujeme na štátну sféru, aby naše overené skúsenosti preniesla do širokej praxe

Našim klientom poskytujeme komplexné integrované sociálne služby v oblasti vzdelávania, bývania, zdravia, zamestnania a finančnej inkľuzie.

4. NAŠA PRIORITY

- V** zdelávame všetky vekové kategórie.
- Z** ačíname pracovať s deťmi od troch rokov.
- D** opĺňame znalostný deficit z pohľadu západnej kultúry v prostredí utečencov.
- E** dukáciu zameriavame predovšetkým na vyrovnanie vzdelanostnej úrovne detí z marginalizovaných rómskych komunít, resp. jej priblíženie sa úrovni detí z majority (v záujme rovnakého prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu) a vzdelávanie rodičov.
- L** obujeme za rozšírenie našich inovatívnych a overených postupov.
- Á** no, dá sa to.
- V** ýskumníci z Karlovej univerzity pri kontrolovanom experimente potvrdili, že naše školské kluby majú významný vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony žiakov.
- A** k nie si pripravený všímať si silné stránky svojich žiakov, nedotýkaj sa ich slabých stránok, touto myšlienkovou profesora Reuvena Feuersteina sa riadime.
- N** aše Nové horizonty pomáhajú žiakom a študentom navrhnúť si svoju vlastnú cestu životom.
- I**gnorovaním zákonov generácej chudoby sa nedostaneme ďalej.
- E**xistujúci Mentorský program od roku 2009 aktivizoval viac ako dvesto detí.

Vzdelávanie považujeme za najspoločlivejšiu cestu k integrácii, ktorá nie je iba vecou jednej strany, ale oboch – minority i majority.

5. NAŠA PRÁCA

5.1 PRÁCA S UTEČENCAMI

Od roku 2009 sa venujeme utečencom pod ochranou UNHCR.

PROJEKT EVAKUAČNÉ TRANZITNÉ CENTRUM

Evakuáčné tranzitné centrum v Humennom (ETC) **vzniklo na základe tripartitnej dohody** medzi UNHCR, Vládou Slovenskej republiky a IOM z júla 2009,

ktorá bola v ďalších rokoch predĺžená.

ETC je jedným z dvoch evakuáčných zariadení v strednej Európe (ďalšie je v Rumunsku, v Temešváre). Má kapacitu **250 miest**. Poskytuje **dočasné umiestnenie** osobám, ktorým bol priznaný štatút utečenca pod ochranou UNHCR a ktoré treba naliehavo evakuovať z krajiny, kde vyhľadali útočisko prvýkrát - či už z dôvodu rizika vrátenia do krajiny pôvodu, kde by čeliли prenasledovaniu alebo život ohrozujúcim, nestabilným a neľudským podmienkam.

Utečenci zostávajú v bezpečnom a stabilnom prostredí ETC v Humennom dovtedy, kým UNHCR zariadi proces ich konečného presídlenia do tretej krajiny. Kým krajina budúceho presídlenia uskutočňuje pohovory s kandidátmi na presídlenie, v ETC absolvujú lekárske vyšetrenia, vzdelávajú sa a zmysluplnie trávia voľný čas.

ZÁMER

Prispieť k integrácii utečencov pod ochranou UNHCR, pripraviť ich na úspešný život v budúcich domovských krajinách.

CIEĽ

Úlohou ETP, ako partnera UNHCR, je poskytovať utečencom sociálnu a zdravotnú starostlivosť a vzdelávanie v priestoroch Záchytného tábora v Humennom.

VÝSLEDKY

Od začiatku pôsobenia ETC našlo v ňom dočasný domov vyše 1000 utečencov.

V roku 2016 sme poskytli komplexné služby 241 klientom: 209 Somálcom z Eritrey a Jemenu, 26 Sudáncom, 2 Etiópcankám a po jednom utečencom z Líbie, Eritrey, Etiópie a Konga, ktorí prišli z Libanonu. Do tretej krajiny bolo v roku 2016 presídlených 196 klientov.

Počet utečencov na začiatku roka 2016	Prišli v roku 2016	Presídlení v roku 2016
85	156	196
68 Somálcov z Eritrey	95 Somálcov z Eritrey	
15 Sudáncov	46 Somálcov z Jemenu	
2 Etiópčanky z Libanonu	11 Sudáncov	
	1 Líbijčan	
	1 Eritrejčan	
	1 Etiópčan	
	1 Konžan z Libanonu	

Pri práci s klientmi sme sa – rovnako ako v predošlých rokoch – orientovali predovšetkým na tieto oblasti:

**VZDELÁVANIE
SOCIÁLNE SLUŽBY
ZDRAVOTNÉ A PSYCHOLOGICKÉ SLUŽBY
SPOLOČENSKÉ, KULTÚRNE A ŠPORTOVÉ AKTIVITY**

Vzdelávanie beží od pondelka do piatka prostredníctvom rôznych aktivít a programov pre klientov všetkých vekových kategórií:

- predškolský klub pre deti od troch do šiestich rokov,
- školská výučba detí od siedmich do šestnásťich rokov,
- kurzy anglického jazyka pre dospelých v troch skupinách, podľa stupňa pokročilosti,

PRÁCA S UTEČENCAMI

- kurzy počítačovej gramotnosti pre deti aj dospeľých,
- kurzy kultúrnej orientácie, zamerané na získavanie poznatkov o krajine presídlenia, vrátane histórie alebo zemepisu, vedy a umenia,
- kurzy rozvoja osobnosti.

Vo vyučovacom procese považujeme za kľúčové ľudský prístup a nadobúdanie nových skúseností. Utečenci často prichádzajú z prostredia chudobného na oba tieto faktory, a preto žiakom našich školských klubov, ktorí sú vo veku od 7 do 18 rokov, pomáhamo vytvárať a rozvíjať vnútornú motiváciu k poznávaniu a učeniu sa.

V roku 2015 sme zaviedli a aj v roku 2016 praktizovali integrované tematické vyučovanie žiakov školského veku. Toto vzdelávanie vychádza z najnovších výskumov ľudského mozgu, je to celý vyučovací komplex a označuje sa aj ako vysoko efektívne učenie. Vyučujú sa v ňom tematické celky, v ktorých sa navzájom prelínajú rôzne učebné predmety, teda nie sú oddelené, ako v bežnej škole. Naše témy sú Vietor, Voda, Sny, Oheň, Svetlo, Cestovanie, Amerika, Móda a úplne na začiatku téma Ja. Samozrejme, všetko v anglickom jazyku. Tento spôsob vyučovania považujú žiaci za veľmi atraktívny, pretože aj sami spoluvtvárajú obsah vyučovacích hodín, nadobúdajú väčšiu chuť učiť sa, čo je prvý krok k ich lepšej životnej perspektíve.

Oblúbené boli aj **spoločenské aktivity**:

- tvorivé dielne – ručné práce, gastronomia a iné,
- exkurzie a voľnočasové aktivity – prehliadky zaujímavých miest najmä na východnom Slovensku, návštevy kultúrnych, spoločenských a športových podujatí,
- komunitný život a osobné rozhovory.

V rámci **zdravotnej starostlivosti** klienti mohli priamo v ETC využívať pomoc

- praktického lekára i pediatra,

- zdravotnej sestry i zdravotného brata,
- návštěvu špecializovaných ambulancí a hospitalizáciu, ktoré sme v prípade potreby sprostredkúvali.

Sociálnu starostlivosť a pomoc sme uplatňovali najmä pri každodenných, bežných aktivitách s klientmi, pričom

- často najviac ovplyvnila klientov neformálna, neplánovaná komunikácia, zameraná na ich osobné problémy,
- každý klient / každá rodina mala „svojho“ sociálneho pracovníka alebo sociálnu pracovníčku, pričom sa vytvoril empatický vzťah uznania a prijatia klienta, dôvery až takmer priateľstva.

Psychologická pomoc

- slúžila pri prekonávaní traumy z minulých tragickej udalostí i z obáv o budúcnosť,

- pomáhala prispôsobiť sa a začleniť v nových situáciach.

Psychologičky pracovali s klientmi individuálne aj skupinovo.

Bez pomoci **tlmočníkov**, ktorí boli na pracovisku k dispozícii celý deň, by naše aktivity neboli mysliteľné.

Práca s rodinami aj jednotlivočcami je **zameraná na rozvíjanie kognitívnych a jazykových schopností všetkých klientov všetkých vekových kategórií**.

Osobitnú starostlivosť sme poskytovali zraniteľným klientom, najmä starším ľuďom a deťom.

Dbali sme o to, aby ženy aj muži mali rovnocennú účasť na rozhodovaní o živote a aktivitách v ETC, aby boli rovnomerne zastúpení pri bežných každodenných činnostiah.

Sociálni pracovníci, zdravotníci, psychologičky, učitelia a tlmočníci pracovali spoločne ako tím a pomáhali identifikovať individuálne potreby klientov, načúvali ich potrebám, snažili sa pochopiť ich situáciu „očami klienta“, pomáhali im osobnosťné rást, rozvíjať sa a vzdelávať a čo najlepšie využiť čas v ETC pre perspektívnu budúcnosť.

Pri práci s klientmi sme dôsledne zohľadňovali ich **individuálne potreby a špecifiká**. Osobné vzťahy, láskavá a priateľská atmosféra boli základom spokojnosti klientov v ich neľahkej situácii. Spoločne sme trávili rôzne sviatky, typické pre ich i tunajšiu kultúrnu tradíciu.

5.2 PRÁCA S OBYVATEĽMI RÓMSKÝCH KOMUNÍT

Od roku 2001 pracujeme so znevýhodnenými skupinami obyvateľov, najmä zo segregovaných rómskych komunít.

V troch komunitách sme pôsobili **komplexne**.
Sú v obciach:

- **Rankovce**
- **Stará Ľubovňa-Podsadek**
- **Veľká Ida**

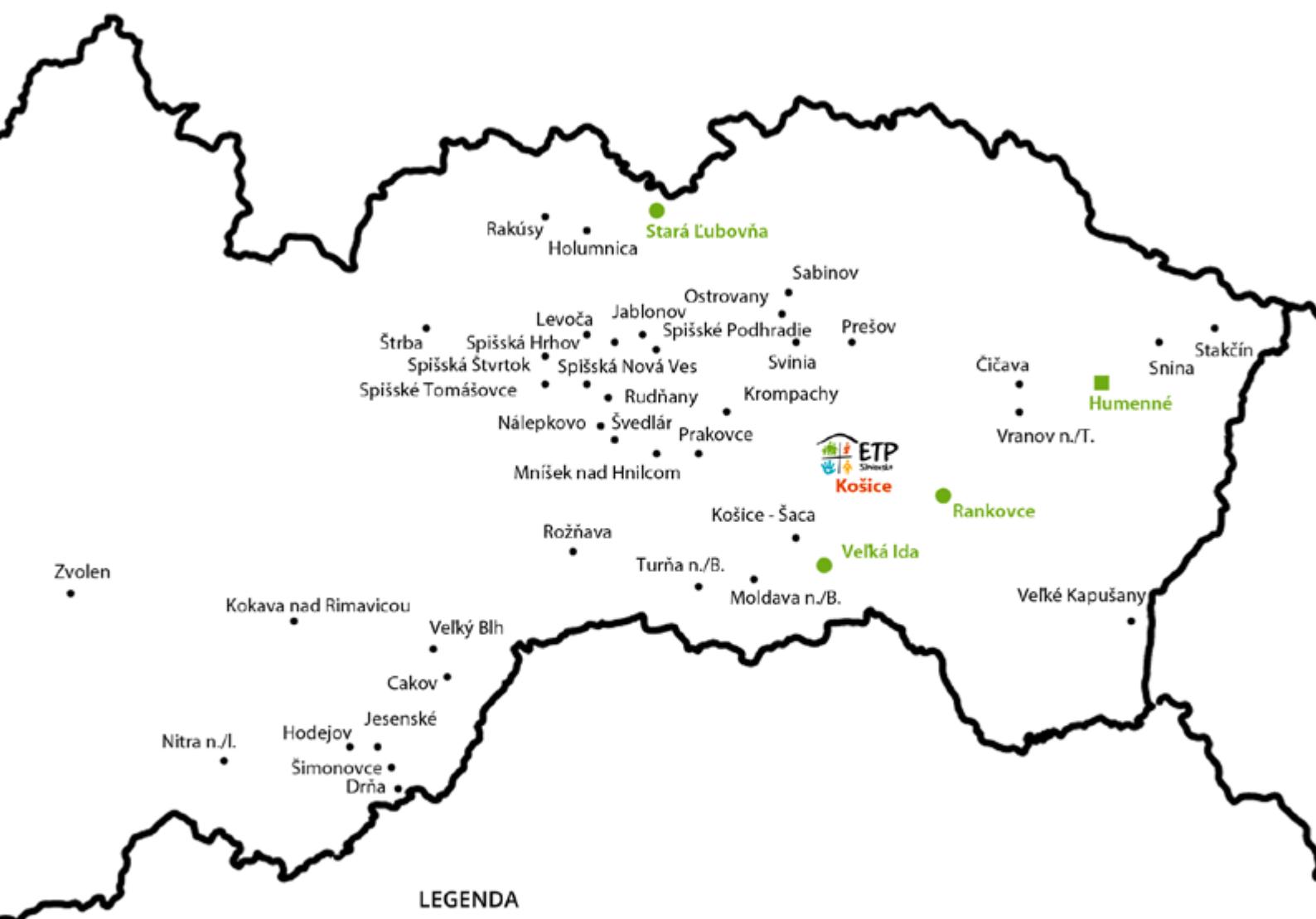
V roku 2016 pribudol **Lúnik IX** v Košiciach, kde sme pripravovali aktivity pre komplexné a dlhodobé pôsobenie.

Celkovo sme v roku 2016 pôsobili v **osemnástich komunitách na území Košického, Prešovského a Banskobystrického samosprávneho kraja**.

Aj v roku 2016 sme sa s **ohľadom na potreby našich klientov a na základe našich skúseností** orientovali najmä na tieto oblasti:

**VZDELÁVANIE
BÝVANIE
FINANČNÁ INKLÚZIA
ZAMESTNANIE**

Tieto naše priority sa premietli do realizácie **šiestich vlastných projektov** a ďalších v spolupráci s inými organizáciami, školami a obcami, mestskou časťou a mestami, ako aj komplexnej práce v **komunitných centrach**.

LEGENDA

- Komunitné centrá, ktoré pôsobili celý rok v rámci ETP
- Evakuáčne tranzitné centrum
- Miesta predošlého pôsobenia ETP

5.2.1 VZDELÁVANIE

určené deťom, mládeži a ich rodičom, sme realizovali v komunitných centrách. Jeho súčasťou boli:

- Predškolská príprava
- Zdravotná osveta
- Finančné vzdelávanie
- Nové horizonty – osobnostný rozvoj
- Mentorský program
- Nízkoprahové aktivity
- Mimoškolské krúžkové činnosti (počítačové, čitateľské, hudobné, dramatické, pohybové, kreatívne, remeselná dielňa a fotografické)
- Doučovanie a príprava na vyučovanie

V priebehu roka sme spojili Zdravotnú osvetu, Finančné vzdelávanie a Nové horizonty do jedného uceleného celku so spoločným názvom Nové horizonty, podľa ktorých od začiatku nového školského roku 2016/2017 aj postupujeme. Viedla nás k tomu snaha dať pri výbere tém väčšiu volnosť vedúcim komunitných centier, ktorí dobre poznajú svoje detské kolektívy, sledujú, ako sa vyvíjajú a dospevajú, v dôsledku čoho sa menia ich záujmy. To, samozrejme, položilo vyššie nároky na kreativitu vedúcich komunitných centier, ich schopnosť integrovať, aplikovať a využívať všetky naše osvedčené metodické materiály a s ich pomocou ponúknut deťom príťažlivé vzdelávacie programy, obohatené o všetko pozitívne, čo poskytujú Nové horizonty a tiež o aktualizačné momenty v tej-ktorej skupine detí a mladých ľudí.

**VO VZDELÁVANÍ IDEME VIAC DO HĽBKY
A STALO SA ZÁŽITKOVÝM.**

Dezinformácia, ktorú zrejme nechtiac rozšíril chlapec z našej skupiny Nových horizontov, mi vnukla myšlienku zahrať sa na súdne pojednávanie. Mali sme konkrétneho obžalovaného so žalovaným skutkom, advokáta,

sudcu, prísediacich, svedkov. Na všetky súdne persóny sme si vystačili s deťmi zo skupiny a ostatné deti sledovali pojednávanie ako verejnosť na súde. Postupovali sme tak, ako sa to robí naozaj, čo deťom nebolo celkom cudzie, pretože mnohé z nich obľubujú televíznu Súdnu sieň. Ale na skutočnom súde ešte neboli, preto to bol pre ne veľký zážitok. Samozrejme, mnohému sa aj naučili. Vinník neobišiel bez trestu – za mesiac sa musel naučiť násobilku, proti čomu sa ani neodvolal... (Mária Miščíková, vedúca komunitného centra v Rankovciach)

Jedného dňa mi staršie dievčatá – chlapcov nemáme – v skupine Nových horizontov povedali, že by ma rady videli v sukni a lodičkách, ako dámu a s rozpustenými vlasmi. Dobre, najbližšie prídem všetky ako dámy, nie iba ja, ale aj vy, povedala som im. Našou tému sa stalo nielen obliekanie, ale aj slušné správanie, vystupovanie, hygiena, spôsob vyjadrovania sa, oslobovania, zdravenia, jedenia, sedenia, čiže všetko, čo má vedieť mladé dievča, ak chce pôsobiť ako dáma. Na tejto dvojhodinovke sme sa pobavili, ale aj poučili o veciach dôležitých pre život. Žiadna z nás neľutovala, že sme sa vycíseli a v igelitke si doniesli pekné šaty a lodičky... (Lucia Lučaiová, vedúca ko-

munitného centra vo Veľkej Ide)

V Nových horizontoch máme len chlapcov a všetkých nadovšetko zaujíma šport. Rozhodli sme sa, že vzdelávanie skĺbime s týmto ich záujmom. Vyberieme sa zahrať si futbal, v zime hokej, a každú možnú situáciu, ktorá počas hry nastane, využívame, aby sme ju rozobrali aj zo vzdelávacieho či etického hľadiska. Pôsobí to prirodzene, chlapcom sa to páči a ani si neuvedomujú, že sa učia. Učia sa aj vtedy, keď sa spoločne pozeraeme na zaujímavý film a potom ho rozoberáme – kde ktorá postava urobila chybu, ako inak sa mohla či mala zachovať, prečo tak neurobila, aké dôsledky mohlo mať jej inakšie správanie...

(Lukáš Bužo, asistent komunitného centra v Podsadku)

Mám skupinu mládeže od 14 do 19 rokov. Keby mali len sedieť a rozprávať, nevydržali by pri tom. Všetci sú členovia rómskej folklórnej skupiny. Teda tancujeme, spievame, cvičíme a rozširujeme si repertoár a popri tom využívame momenty, keď je vhodné sa pri niektorých myšlienkach pozastaviť, pohovoriť o nich, vypočuť si rôzne názory. Využívame aj situáciu, keď sa chystáme na vystúpenie.

Pritom sa učíme plánovať – časovo i finančne, zamýšľame sa nad pravdepodobným publikom, uvažujeme, ako nás prijme, ako by nás prijalo iné obecenstvo, ako prijímame iných my a prečo... Tanečné a spevácke skúšky sú už samy osebe školou pracovitosti a trpežlivosti.

(Veronika Borzová, asistentka komunitného centra Veľká Ida)

Od septembra sme **nielen zreorganizovali Nové horizonty**, ale vytvorili sme aj **novú vzdelávaciu skupinu Schopné deti**. Jej členmi sú deti, ktoré boli v našom letnom tábore **Letná akadémia bez predsudkov**¹, pravidelne a dlhodobo navštievajú aktivity komunitného centra a s veľkou snahou na sebe pracujú. Vzdelávací program je tu viac-menej variabilný a zameriava sa predovšetkým na doučovanie a čo najlepšie plnenie školských domácich úloh. Program dopĺňajú vedúci komunitných centier podľa záujmov a potrieb detí a, samozrejme, zohľadňujú aj ich návrhy a inovatívne idey.

V tomto roku sme nakúpili aj novú techniku - interaktívne tabule a tablety, pričom vedúcich komunitných centier povzbudzujeme, aby čo najviac v práci využívali informačné technológie.

Vzdelávaniu predškolákov sa venujeme od roku 2009. V roku 2014 sme znížili vekovú hranicu detí na tri roky. V roku 2016 navštievovalo predškolské vzdelávanie **118** detí v troch komunitných centrálach, pričom sme uplatňovali prvky Feuersteinovho inštrumentálneho obohacovania (FIE), Modelu pojmového vzdelávania Grunnlaget a Montessori pedagogiky.

Frekvencia	3 až 4-ročné deti	5 až 6-ročné deti
4 x v týždni	2 hodiny	2 hodiny

S rodičmi detí predškolského veku sme sa stretávali v každom komunitnom centre raz mesačne, hovorili

¹ Bližšie v tejto správe na str 32.

VZDELÁVANIE

sme s nimi o výsledkoch ich detí, potrebe venovať sa im, radili sme im, ako na to, zapájali sme ich do spoločných aktivít s deťmi a deti im zvyčajne aj predviedli, čo nové sa naučili.

Zdravotná osveta bola určená deťom od 10 do 14 rokov. Na vzdelávacích stretnutiach sa zúčastňovalo pravidelne **68 detí** v troch komunitných centrách.

Klienti často sami navrhovali aktuálne témy, avšak súčasne sme pracovali podľa vlastnej, osvedčenej príručky, tematicky zameranej na:

- Naše zdravie – správna životospráva, hygiena a prevencia
- Priateľstvo, láska, vývin partnerského vzťahu
- Sebapoznanie – fyzické a psychické zmeny v období dospievania
- Menštruačia u dospievajúcich dievčat
- Ženské a mužské pohlavné orgány
- Sexuálna výchova, plánovanie rodičovstva, tehotenstvo
- Antikoncepcia a riziká predčasného tehotenstva
- Pohlavné prenosné ochorenia
- Závislosti – alkohol a iné drogy

Frekvencia	Rozsah
raz v týždni	2 hodiny

Finančné vzdelávanie bolo určené deťom od 10 do 14 rokov a pravidelne sa na ňom zúčastňovalo **85 detí** v troch komunitných centrách.

Zahŕňalo témy:

- Plánovanie budúcnosti
- Funkcia peňazí
- Finančné inštitúcie a ich služby
- Práca a hlavné zdroje príjmu
- Osobný a rodinný rozpočet a jeho plánovanie
- Príjmy a výdavky, núdzový fond

- Sporenie
- Úvery, pôžičky a splátky

Frekvencia	Rozsah
raz v týždni	2 hodiny

Jedinečné zážitkové vzdelávanie **Nové horizonty**, na ktoré sme v ETP vypracovali vlastnú metodiku, uplatňujeme od roku 2013. V roku 2016 sa na ňom zúčastňovalo v troch komunitných centrách **162 detí** od 10 do 19 rokov.

Metodika Nových horizontov vychádza:

- z Ezopových bájok
- z tvorby súčasného autora Richarda St. Johna „Eight to be Great“
- z viacročných skúseností výchovno-vzdelávacích pracovníkov komunitných centier a mentorov.

Vzdelávanie Nové horizonty je rozdelené do ôsmich modulov, z ktorých každý stojí na troch základných pilierocho:

- ponaučenie z Ezopovej bájky,
- diskusia o jednej z ôsmich charakteristík úspešných ľudí,
- rozvíjanie životných zručností a osobnostných charakteristík účastníkov

a nadávuje na kľúčové charakteristiky úspešných lídrov súčasného sveta (podľa Richarda St. Johna), ktorými sú:

- nadšenie
- tvrdá práca
- sústredenosť
- vytrvalosť
- vynaliezavosť
- sebazdokonaľovanie
- služba ľuďom
- húževnatosť

Nové horizonty

- rozširujú vedomosti a menia postoje zábavnou a hravou formou
- pomáhajú žiakom a študentom navrhnúť si svoju vlastnú cestu životom
- prinášajú do učenia rovnocenný vzťah medzi školiteľom a účastníkom
- presvedčia mladých ľudí, že učenie je celoživotný proces
- sústredňujú sa na zdôrazňovanie pozitívnych ľudských hodnôt a vlastností a prekonávanie prekážok a bariér, ktoré bránia mladým ľuďom z vylúčených komunit primerane sa začleniť do spoločnosti.

Nové horizonty do júna 2016 vo všetkých troch komunitných centrách **pracovali s jednou skupinou detí**, ktorá sa stretávala raz v týždni po dve hodiny.

Frekvencia	Rozsah
raz v týždni	2 hodiny

Nové horizonty od septembra 2016 vo všetkých troch komunitných centrách pracovali **s dvomi skupinami detí** – mladších a starších, pričom každá skupina sa stretávala dvakrát v týždni po dve hodiny.

Frekvencia	mladšie deti	staršie deti
2 x v týždni	2 hodiny	2 hodiny

Mentorský program² uplatňujeme od roku 2009 a odvtedy ním prešlo vyše dvesto detí. Výsledky sú skvelé: Osemdesiatjeden percent mentorovaných detí študuje na stredných školách, alebo ich už dokončili.

Pre porovnanie: z 257 žiakov, ktorí navštevovali naše komunitné centrá – avšak neboli v Mentorskom programe – a v období školských rokov 2012/2013

až 2016/2017 dovršili vek ukončenia povinnej školskej dochádzky, navštievoje strednú školu alebo ju už ukončilo 172 žiakov, čo je sedemdesiat percent.

Žiaci	Postúpili na strednú školu, resp. ukončili ju
Zahrnutí do Mentorského programu	81%
Ostatní účastníci aktivít v našich KC	70%

Mentori sa so svojimi chránencami v hodnotenom období oproti predošlým rokom častejšie stretávali mimo priestorov komunitných centier, chodievali s nimi na kultúrne podujatia, nákupy do mesta či výlety do prírody, kde sa ešte viac utužoval ich vzťah, čo sa priaznivo ukázalo na výsledkoch mentorovaných detí. Individuálne stretnutia sa uskutočňovali minimálne dvakrát v týždni, ba často i každý deň.

²Bližšie v tejto správe na str 44 , resp. v publikácii Mentorský program, online <http://bit.ly/2s2nQ1n>

VZDELÁVANIE

Spoločne sme sa presvedčili, že čas mimo vlastnú lokalitu robí zázraky. (Mentor a vedúci komunitného centra v Starej Ľubovni-Podsadku Peter Gomolák o výlete do Vyšných Ružbách, kam sa vybral so svojimi chránencami Jožkom a Klementom)

Mentorský program sme v okóbre 2016 rozšírili o online mentoring Schopné deti.³

Odtedy rozlišujeme **lokálnych mentorov a online mentorov**.

Dosiahnuté výsledky nás viedli k tomu, aby sme odporúčali zaradenie Mentorského programu medzi povinné aktivity komunitných centier prevádzkovaných obcami a mestami v rámci národných projektov implementovaných Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny a Ministerstvom vnútra SR (Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity).

Teší nás, že Aktualizované akčné plány Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku

2020 pre oblasť vzdelávanie obsahujú v Opatrení 4.1. Podporovať plynulý prechod žiakov z MRK/SZP zo základnej na strednú školu aktivitu 4.1.3: Podporovať rovesnícke, mentorské a tútorské programy pre žiakov z MRK/SZP zamerané na štúdium na stredných školách a zlepšenie vzdelávacích výsledkov počas štúdia.

Nízkoprahové aktivity v troch komunitných centrách navštievovalo celkom **407 detí** všetkých vekových kategórií. Spôsob trávenia voľného času si vyberali samy podľa svojho záujmu. Hrávali spoločenské hry, kreslili, maľovali či zaoberali sa ručnými prácami, venovali sa čítaniu s porozumením, pozerali rozprávky a filmy, v letnom období hrávali športové hry. Vysoká návštevnosť svedčí o mimoriadnej obľúbenosti.

Frekvencia	Rozsah
raz-dvakrát v týždni	podľa záujmov detí a kapacitných možností komunitného centra

Doučovanie a príprava na vyučovanie vytvorili priestor pre žiakov základných a stredných škôl. Táto aktivita prebiehala v každom komunitnom centre inak, vždy príťaživo. Napríklad v Rankovciach sa doučovalo denne, v ostatných komunitných centrách podľa potreby, minimálne raz do týždňa. V prípade potreby sa doučovalo aj počas nízkopriahu. Doučovanie navštevovalo 246 žiakov v troch komunitných centrách.

Frekvencia	Rozsah
minimálne raz v týždni	podľa potreby žiaka

K vnútornej obrode a získaniu vnútornej motivácie našich detí a mládeže nemalou mierou prispievajú aj pravidelné **mimoškolské krúžkové činnosti**, ktoré viedli zanietení tútori s krásnym vzťahom k deťom. Deti sa rozvíjali pri práci s počítačom, v čitateľskom alebo dramatickom krúžku, v krúžku šikovných rúk, na tvorivých dielňach, počas športových hier, v remeselných zručnostiach, hudbe, speve, tanci a iných činnostiah.

Komunitné centrum	Krúžky
Rankovce	Počítačový, čitateľský, fotografický, hudobno-tanečný, Krúžok spoločenských hier
Stará Ľubovňa	IT, čitateľský, fotografický, Kreatívne ruky, Remeselná dielňa
Veľká Ida	Počítačový, čitateľský a fotografický, Tvorivé ruky, umelecký, hudobno-tanečný

³ Bližšie v tejto správe na str 44.

VZDELÁVANIE

KOMUNITNÉ CENTRÁ

Od začiatku nášho pôsobenia v marginalizovaných rómskych komunitách (2001) sme sa snažili o vytváranie miest, kde by sa mohla komunita stretávať, vzdelávať, kde by sa vytvárali zárodky budúcich zmien a postupne sa formovali do skutočného prerodu. Ako ukázal čas, táto snaha nebola zbytočná. Komunitné centrá prinášajú do ťažkého prostredia, kde vládne chudoba a často z nej vyplývajúca apatia, šancu, že veci sa dajú zmeniť.

Za roky nášho pôsobenia medzi segregovanými obyvateľmi **sme vytvorili štyri desiatky komunitných centier**.

Už v roku 2008 sme spracovali a vydali publikáciu *Komunitné centrá - oáza pre ľudí zo znevýhodnených komunít*⁴ kde sme formulovali základné tézy dôležité pre vznik a prácu **komunitných centier**. Zväčša sú aktuálne dodnes, niektoré sme rozvinuli, možno opravili. Stále však platí, že: ...**komunitné centrum je zo začiatku iba miestom, neskôr projektom a nakoniec sa stáva živým organizmom, okolo ktorého sa krúti komunitný život.**⁵ Naše komunitné centrá takýmito živými organizmami bezpochyby sú, každé má klientov s jedinečnými záujmami a potrebami a tomu v súlade s našimi prioritami, prispôsobujeme našu prácu.

Takmer všetky naše aktivity sa sústredujú v komunitých centrách, vrátane našej prvej priority - vzdelávania.

V súčasnosti, v nadväznosti na našu myšlienku o intenzívnom pôsobení, nie extenzívnom, čiže nie so šírky, ale **do hĺbky, pôsobíme už iba v troch lokalitách: v Rankovciach, Starej Ľubovni-Podsadku a Veľkej Ide**. V tomto roku sme začali vytvárať podmienky

pre pôsobenie v našej štvrtnej lokalite na košickom Luníku IX.

Komunitné centrum Počet klientov za rok 2016 (ID)	Počet klientov za rok 2016 (ID)
Rankovce	293
Stará Ľubovňa	297
Veľká Ida	278
Spolu	868

Komunitné centrum	Pôsobí od roku
Rankovce	2012
Stará Ľubovňa	2003
Veľká Ida	2013

Všetky naše komunitné centrá sú vybavené množstvom hračiek, bežných i didaktických, ktoré priebežne dopĺňame, je v nich moderná, pre deti príťažlivá počítačová technika, miesto na štúdium, hry, stretnutia, rozhovory. V komunitných centrách pôsobia odborne vyškolení a na túto náročnú prácu pripravení zamestnanci, ktorí k svojim klientom pristupujú ústre-

⁴ MAČÁKOVÁ, SLÁVKA; POLLÁK MIRO: Komunitné centrá - oáza pre ľudí zo znevýhodnených komunít. ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj, 2008, s.12. Dostupné aj na <http://bit.ly/2rt1JUT>

⁵ Tamtiež, s.12.

tovo, pre prácu sú zanietení, vykonávajú ju tvorivo a so srdcom. Niet preto divu, že deti do komunitných centier chodia veľmi rady. Niekedy len aby v nich pobudli, pozhovárali sa, inokedy , najmä mladší, pohrať sa, lebo mnohé z nich nemajú doma hračky, napísat si úlohy a pripraviť sa na vyučovanie, pretože doma im často nemá kto pomôcť. Teší nás, že aj rodičia, najmä matky, si do komunitných centier našli cestu. Život v našich komunitných centrach je pestrý⁶.

Do každého z našich komunitných centier denne prichádza v priemere päťdesiat detí. Najmladší sú trojroční predškoláci, najstarší majú okolo devätnašť rokov.

Hoci naše komunitné centrá pracujú podľa rovnakého know-how, dotvoreného invenciou miestnych pracovníkov v záujme potrieb detského kolektívu a sú približne rovnako vybavené, každé je niečím svojské.

KOMUNITNÉ CENTRUM RANKOVCE

- Pracuje od roku 2012,
- vysoká účasť detí na doučovaní,
- deti si môžu nosiť zo školy domov učebnice a v komunitnom centre sa kvalitnejšie pripraviť na vyučovanie (deti z Podsadku a Veľkej Idy si nemôžu zo školy odnášať domov učebnice),
- zlepšenie kvality bývania (vdaka nášmu projektu svojpomocnej výstavby) má dopad na správanie a úroveň detí v komunitnom centre,
- dve mentorované dievčatá študujú v 3. ročníku na strednej škole s maturitou v Košiciach,
- rodičia sa najviac spomedzi všetkých komunitných centier zapájajú do aktivít,
- evidentný je vplyv cirkev, ktorá v obci pôsobí dlhodobo.

⁶Viac o aktivitách v tejto Výročnej správe v kapitole Kalendár, str 29.

KOMUNITNÉ CENTRUM STARÁ ĽUBOVŇA

- Pracuje od roku 2003,
- vysoká účasť detí na aktivitách,
- rodičia detí, ktoré chodia do komunitného centra, sa zapojili do sporiaceho programu (v roku 2016 sa zapojilo do programu 7 rodičov, ktorí po úspešnom skončení sporenia získajú mikropôžičku 1200 eur na zlepšenie kvality bývania),

- výborná spolupráca so základnou školou v Podsadku (spoločné aktivity na Vianoce a Deň Rómov),
- snaha pracovníkov komunitného centra integrovať deti z Podsadku do škôl v meste (v školskom roku 2016/2017 prestúpilo 6 žiakov),
- aktívna činnosť mimoškolských aktivít (remeselná a kreatívna dielňa, fotografický krúžok),
- evidentný a dlhodobý vplyv cirkvi.

KOMUNITNÉ CENTRUM VEĽKÁ IDA

- Pracuje od roku 2012,
- vysoká účasť detí na predškolskej príprave a spolupráca s ich rodičmi,
- spolupráca so základnou školou a klub FIE v škole od roku 2013,
- dve mentorované dievčatá začali navštěvovať strednú školu v Košiciach, mentorovaný chlapec je

v 3. ročníku maturitného štúdia,

- úroveň bývania je vo Veľkej Ide najhoršia spomedzi troch našich lokalít, niektoré rodiny sú bez elektriny,
- značné rozdiely medzi deťmi, ktoré navštevujú komunitné centrum (sú veľké rozdiely medzi „starou“ a „novou“ osadou, čo sa prejavuje aj na úrovni a hygiene detí),
- v obci chýba cirkev, ktorá by sa venovala Rómom.

VZDELÁVANIE

TÁBOR 2016 SCHOPNÉ DETI - LETNÁ AKADÉMIA BEZ PREDSDUKOV

Tohtoročného leta pribudla komunitným centrám náročná, no milá povinnosť – naplniť príťažlivým programom päťdňový letný tábor Letná akadémia bez predsudkov a vybrať doň také deti, ktoré si to svojou prácou zaslúžili a je predpoklad, že to, čo sa v ňom naučili, aj zužitkujú. **Tábor mal rekreačno-vzdelávací charakter, uskutočnil sa od 1. do 5. augusta vo Vyšných Ružbachoch a zúčastnila sa na ňom päťdesiatka detí zo všetkých troch komunitných centier**, ktoré sú zapojené do Mentorského programu alebo sa aktívne zapájali do práce v komunitných centrách. Najmladší účastník tábora – akadémie mal osem rokov, najstarší devätnásť.

Na zostavení táborového programu sa podieľali tímy odborných pracovníkov zo všetkých troch komunitných centier ETP v spolupráci s expertnými dobrovoľníkmi. Každý deň bol tematicky zameraný, súčasťou boli populárne podané prednášky, ako napríklad Čo znamená byť slobodný a rešpektovať slobodu iných, Predsudky, ale aj množstvo hier, workshopy, kreatívno-spoločenské aktivity a súťaže, turistika, aktivity na podporu tímovej práce, ranné rozvíčky, olympiáda i diskotéka.

Nie náhodou sme do názvu tábora vložili slovné spojenie schopné deti. **Sme presvedčení, že naše deti sú naozaj schopné**, len – vzhľadom na svoje sociálne znevýhodnenie – potrebujú, aby im sa im dostalo viac podpory a povzbudenia, ako si vyžadujú deti zo strednej triedy z majority.

Tábor pomohol deťom objaviť ich vlastné schopnosti, talenty a ukázal im cestu, ako na sebe pracovať, aby svoje prednosti aj rozvinuli a uplatnili. Deti pracovali v tímovach s vlastným názvom a logom, pričom

členovia každej skupiny boli rôzneho veku a prišli z rôzneho komunitného centra. Ich úlohou bolo napr. vyjadriť určenú tému scénkou, muzikálom, kresbou, básňou či piesňou. Posledný večer patril vyhodnoteniu tábora, kde sme sa od detí dozvedeli, že:

Naviac sa páčilo:

bazén, zábava, kreatívna tvorba - divadlo a spev, diskotéka, super polícia (prednáška), opekačka, dobrý tím vedúcich.

Nepáčilo sa:

turistický výstup na blízky kopec.

Top moment:

podľa detí všetko bolo super !!!

Najhorší moment:

nebol.

Čo si deti odniesli:

hlavne super zážitky, spomienky a nové kamarátstva.

Nadšené reakcie detí nás neprekvapili. Mnohé z nich boli prvý raz na zaujímavých prázdninách, bývali v hoteli na prekrásnom mieste, jedávali v reštaurácii a 24 hodín denne bolo o ne s láskou postarané. Rozlúčka bola smutná. Atmosféra piatich dní nás utvrdila, že letný tábor je vynikajúci a budeme ho organizovať každý rok.

VZDELÁVANIE

VZDELÁVANIE ZAMESTNANCOV A SPOLUPRACOVNÍKOV V ZÁUJME SKVALITNENIA NAŠEJ PRÁCE

Naše nové aktivity si vyžadujú, aby bol náš tím na ne dobre pripravený. To je dôvodom nášho **permanen-**
tného vzdelávania.

V polovici októbra 2015 sme v Rankovciach, Starej Ľubovni-Podsadku a Veľkej Ide uviedli do života ďalšie školské kluby s názvom Križom-krážom⁷. Ich supervízorka Zuzana Révészová školila pre prácu v nich našich odborných pracovníkov a spolupracovníkov – špeciálne pedagogičky žiakov základných škôl. Kým prvé školenie sa uskutočnilo vlane krátko po začiatku práce klubov, ďalšie dve boli v januári a apríli 2016. Školiteľka použila na demonštráciu vhodného učebného prostredia, kde je miesto na prácu i relaxáciu, svoju vlastnú triedu v Špeciálnej základnej škole na Odborárskej ulici v Košiciach a predstavila rôzne pedagogické pomôcky, ktoré žiakov zaujmú, pomôžu im sústrediť sa na učivo prijímať informácie a upevniť si vedomosti hrajou formou. Na treťom školení boli aj naši lokálni asistenti, ktorí pomáhajú pri vzdelávacích aktivitách v komunitných centrách a školských kluboch.

V apríli naše komunitné centrá navštívil Peter Nižňanský – autor interaktívnej hry LittleLane - s manželkou Zuzanou, aby spoznali naše deti a odporučili nám, čo im ešte viac pomôže na ceste za vzdelaním, aby sa výsledkami vyravnali svojim rovesníkom. **Vo Veľkej Ide manželia Nižňanskí zoznámili našich komunitných pracovníkov so spomínanou edukačnou hrou a ukázali im, čo všetko možno vo vzdelávacom procese robiť s novými tabletmi.**

V máji naše spolupracovníčky – študentky psychológie Prešovskej univerzity absolvovali **dve školenia pred záverečným testovaním našich malých klientov pre účely výskumu, ktoré sme realizovali v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity.**⁸ Školiteľmi boli Anna Páchová a Helena Franke, výskumné pracovníčky z Prahy, ktoré participovali na výskume a zostavovali testovacie batérie.

Vzdelávacím podujatím s priamym praktickým dopadom na vznik projektu Schopné deti⁹ bol Pro Bono Maratón Nadácie Pontis¹⁰ v júni, kde sa štvorica členov nášho tímu veľa naučila o tom, **ako komunikačne smerom k verejnosti a marketingovo uplatniť výsledky našej práce, aby sme prispeli k zmene nežiaducich stereotypných názorov**, aké v našej spoločnosti stále prežívajú voči sociálne znevýhodneným ľuďom.

V decembri **sme na vzdelávaco-hodnotiacom stretnutí učiteľov a lektorov v školských kluboch** so Zuzanou Révesszovou hovorili o pokrokoch, ktoré deti urobili v školských kluboch za uplynulé mesiace a diskutovali sme o diagnostických nástrojoch. Venovali sme sa aj využívaniu informačných technológií – tabletov a interaktívnych tabúľ. V praktickom bloku sme si ukázali, ako využiť prvky FIE metódy a sprostredkovanie učenie v každodennej výučbe, ako ich aplikovať nielen na pracovné listy, ale aj na krátke príbehy, či video a iné praktické pomôcky.

Náročná práca, ktorú tím ETP a naši spolupracovníci denne vykonávajú na prospech inklúzie sociálne znevýhodnených ľudí, kladie **čoraz vyššie nároky aj na samoštúdium každého z nás**. Naše inovácie by bez neho neboli možné.

⁷ Bližšie v tejto správe na str 39 - 41.

⁸ Bližšie v tejto správe na str 39 - 40.

⁹ Bližšie v tejto správe na str 44 - 46.

¹⁰ Bližšie v tejto správe na str 58.

VZDELÁVANIE INÝCH ODBORNÍKOV V ZÁUJME INKLÚZIE VYLÚČENÝCH OBYVATEĽOV

Naše poznatky a skúsenosti sme využívali aj na vzdelávanie iných, prevažne ľudí, ktorí pôsobia v pomáhajúcich profesiách a účastníkov rôznych konferencií a seminárov.

Zamestnancov pomáhajúcich profesii z **Dobšinej sme vzdelávaním Mosty z chudoby**¹¹ oboznámili s problematikou generácej chudoby, jej základnými znakmi, ktoré sú v rôznych komunitách spoločné, a spoločne sme hľadali možnosti a spôsoby, ako pomáhať chudobným ľuďom v meste Dobšiná.

Problematika **Mostov z chudoby** bola predmetom aj trojdňového vzdelávania spolupracujúcej skupiny odborníkov z verejnej správy, občianskej spoločnosti a podnikateľského sektora, ktorí poskytujú služby obyvateľom **Luníka IX**¹². Od začiatku roku 2016 spolupracujeme s Mestom Košice a Mestskou časťou Luník IX. Našou snahou je nájsť uspokojujúce riešenie dlhotrvajúceho problému sociálne a ekonomicky vylúčených obyvateľov sídliska Luník IX. V marci sme privítali terénnych sociálnych pracovníkov a asistentky zdravia v meste, aby im naša koordinátorka programu Bývanie prezentovala výstavbu svojpomocných a samofinancovaných domov v Rankovciach, ktorá by mala slúžiť ako model pre svojpomocnú výstavbu budúcich domov v Košiciach na Luníku IX.

V apríli sme vystúpili s prezentáciou priliehavého názvu **Vieme, ako na to** na konferencii **Dá sa to**, ktorú organizovali Nadácia Ekopolis, Nadácia pre deti Slovenka, Nadácia Socia a Nadácia otvorenej spoločnosti.

V júni sme mali možnosť vystúpiť pred stovkou účastníkov konferencie **UPRE**, ktorú zorganizovala

Karpatská nadácia a Ekopolis a ktorá presvedčila, že riešenia rómskej problematiky existujú.

O našom inovatívnom prístupe sme prednášali v novembri v Bratislave na **medzinárodnej konferencii o segregácii vo vzdelávaní Vzdelávame deti férovo**, ktorú zorganizovala verejná ochrankyňa práv Jana Dubovcová a jej súčasťou bol seminar ETP Feuersteina - metóda inštrumentálneho obohacovania vo vzdelávaní žiakov z marginalizovaných rómskych komunit.

¹¹ Podľa rovnomennej publikácie Ruby K. Payne, Philipa DeVola, Terie Dreussi Smitha

¹² Bližšie v tejto správe na str 54 - 55

5.2.2 PRIORITU BÝVANIE SME REALIZOVALI V SÚČINNOSTI S ĎALŠÍMI NAŠIMI PRIORTAMI: FINANČNOU INKLÚZIU A ZAMESTNANÍM.

Bývanie vnímame komplexne:

- ako dôsledok a tiež príčinu ďalších problémov,
- ako nevyhnutnú podmienku toho, aby klient a členovia jeho domácnosti mali vytvorené podmienky na skutočné sociálne začlenenie,
- ako nástroj sociálnej práce s klientom,
- ako proces, ktorého súčasťou je finančná gramotnosť, učenie sa spolupráci, nadobúdanie nových životných a pracovných zručností,
- ako príležitosť pre našich klientov zobrať svoj život do vlastných rúk.

Aj v roku 2016 bolo našim cieľom pomôcť rodinám, ktoré žijú v nevhovujúcich podmienkach, aby si svojpomocne, s pomocou nášho stavebného učiteľa, zlepšili kvalitu a podmienky bývania. Sústredili sme sa aj na to, aby naši klienti postupne nadobúdali pracovné zručnosti, čo je predpoklad ľahšieho uplatnenia sa na trhu práce a postupnému inklúziu do majoritnej spoločnosti.

V Rankovciach náš pracovník pôsobil ako **učiteľstavebníkov svojpomocnej výstavby** legálnych rodinných domov, ktoré si klienti budovali s pomocou našich mikropôžičiek – nástroja sociálnej inklúzie. **Odborné vedenie stavebníkov je súčasne aj ich prípravou na budúce zamestnanie**, ktoré si (s novo nadobudnutými zručnosťami a schopnosťou spolupracovať) ľahšie nachádzajú. Počet stavebníkov, našich klientov z Rankoviec, ktorí sú zamestnaní na trvalý pracovný pomer, stúpol z dvoch v roku 2013 na šiestich do konca roka 2016. Na tomto príklade zreteľne vidno súčinnosť troch našich priorit: bývanie, finančná inklúzia a zamestnanie.

Podobnú víziu máme aj v pripravovaných aktivitách na Luníku IX, kde sme v roku 2016 pripravovali podmienky na svojpomocnú výstavbu rodinných domov. Od roku 2017 si obyvatelia Luníka IX začali sporíť a okrem toho, že si pravidelným sporením vytvorila z vlastných peňazí určitú rezervu, osvoja si finančnú disciplínu. Po splnení vopred dohodnutých podmienok a získaní stavebného povolenia, im poskytneme mikropôžičky a pod vedením nášho stavebného učiteľa si budú stavať nové rodinné domy. Aj tu je našou snahou **využiť proces nadobudnutia slušného bývania na pozitívnu zmenu postojov, získanie pracovných zručností a nových poznatkov**. O tomto všetkom sme v roku 2016 mnogokrát hovorili so zástupcami mesta a mestskej časti, ktorých sme svojimi argumentami presvedčili, že je potrebné zmeniť prístup k sídlisku Luník IX a jeho obyvateľom, ak nechceme nadálej konzervovať jeho žalostný stav. Prípravné práce zahrňali mnohé stretnutia a niekoľko vzdelávacích seminárov. V októbri Mesto Košice zastúpené viceprimátorkou Renátou Lenártovou podpísalo Memorandum o spolupráci s ETP Slovensko¹³, ktorého cieľom je spolupráca zameraná na riešenie nepriaznivej situácie sociálne vylúčených obyvateľov žijúcich na území mesta.

Ďalšie aktivity v záujme nadobudnutia slušného bývania našich klientov smerovali k prípravám na poskytnutie **mikropôžičiek v Dobšinej, Šimonovciach, Starej Ľubovni a Rankovciach**.

„V osade je špina a nepriadiok. Nechcem tu vychovávať svoje deti, nechcem, aby si brali zlý vzor od ľudí, ktorí nemajú záujem o lepší život. Tento život sa nám už sprostí a rozhodli sme sa s ním skončiť, ale nemáme možnosť. Naštastie, niekto nám predsa bude ochotný pomôcť,“ hovorí matka dvoch detí, pani Marta z Dobšinej, ktorá z biednych príjmov rodiny dokázala ušetriť štyri tisícky eur a pre ktorú sme pripravovali mikropôžičku. Jej slová hovoria aj za iných, ktorí sú v podobnej situácii, chcú slušne bývať, chcú pre to niečo urobiť, ale potrebujú na začiatok

¹³ Bližšie v tejto správe na str 56.

peniaze. Mikropôžička ako nástroj finančnej inkúzie sa tak stáva vážou sociálnou investíciou, ktorá poskytne nielen prostriedky na nákup stavebných materiálov, ale posunie vylúčených obyvateľov ďaleko dopredu.

V roku 2016 **sme vytvorili pracovné miesta lokálnych asistentiek** pre dve ženy z osady v Rankovciach a Veľkej Ide, ktoré sa už v predošlom období osvedčili. Jednu z nich to tak povzbudilo, že si dokončila základné vzdelanie a perspektívne má záujem o strednú školu, ďalšia už na strednej škole študuje.

Klientom sme vytvorili možnosť pracovného uplatnenia i prostredníctvom asistentskej práce v našich komunitných centrách, pričom sme spolupracovali s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny a pre klientov sme vytvorili celkovo 7 pracovných miest využitím nástrojov aktívnej politiky trhu práce podľa § 50, §52a, §54 Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.

Životná situácia našej bývalej dlhoročnej pracovníčky v Moldave nad Bodvou, ktorá u nás odvádzala vynikajúcu prácu, kým „jej“ komunitné centrum neprešlo pod Národný projekt Komunitné centrá, nás donutila zabojovať so štátou mocou, pretože nastavila zákon, ktorý nerešpektuje realitu v teréne. Skúsených

a osvedčených pracovníkov s dôkladnou znalosťou terénu, ktorých si klienti vážia a dajú na ich rady, žiaľ, naše ministerstvo práce „hádže cez palubu“, ak nemajú ukončené vysokoškolské vzdelanie v odbore sociálnej práce. Boj v záujme navrátenia pozície pre Irmu Horváthovú sme sice nevyhrali, ale minimálne sme rozpútali verejnú diskusiu. Našu Irmu to povzbudilo a dala sa na neľahkú cestu získania vysokoškolského vzdelania. Teší nás, že splnomocnenec vlády pre rómske komunity už stanovil výberové kvalifikačné kritériá v národných projektoch tak, že umožňujú pracovať aj odborníkom s viacročnými skúsenosťami, ako napríklad Irma, ktorí odviedli úžasnú prácu v pilotných experimentálnych projektoch v rómskych osadách a prispeli k zadefinovaniu obsahu toho, čo terénna sociálna a komunitná práca má obsahovať.

**VŠETKY NAŠE PROJEKTY A AKTIVITY
V RÓMSKÝCH KOMUNITÁCH BOLI
V ZÁUJME KOMPLEXNÉHO ÚČINKU
SÚČASNE ZAMERANÉ NIELEN NA JEDNU,
KONKRÉTNU OBLASTЬ, ALE PRESAHOVALI
AJ DO INÝCH OBLASTÍ.**

Nástroj aktívnej politiky trhu práce	Stará Ľubovňa	Veľká Ida	Spolu
Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie podľa § 50		1	1
Dobrovoľnícka služba § 52a	2	3	5
Šanca na zamestnanie § 54	1		1
Celkom	3	4	7

5.2.3 PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKÝCH GETÁCH¹⁴

Projekt realizujeme od augusta 2014 v troch lokalitách – Rankovce, Stará Ľubovňa-Podsadek a Veľká Ida. Spadali doň:

- rozsiahla činnosť troch našich troch komunitných centier¹⁵,
- inovatívne vzdelávanie žiakov prvého stupňa troch základných škôl v popoludňajších školských kluboch metódou Feuersteinovho Inštrumentálneho obohacovania a metódou Krížom-krážom,
- pravidelné stretnutia a vzdelávanie rodičov detí, ktoré pravidelne navštevujú naše komunitné centrá a popoludňajšie školské kluby,
- výskum v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity,
- pracovná integrácia dlhodobo nezamestnaných obyvateľov troch komunít.

ZÁMER

Prostredníctvom inkluzívneho vzdelávania posilniť sociálnu inkluziu detí, ktoré sa narodili v rómskych getách. Zvýšiť počet žiakov z marginalizovaných rómskych komunít na stredných školách a tým perspektívne zvýšiť ich zamestnanosť a zlepšiť kvalitu života.

CIEĽ

- Dlhodobo poskytovať komplexné sociálne služby a overovať inovatívne akceleračné metódy vo vzdelávaní obyvateľov vylúčených rómskych komunít prístupom od kolískej po kariéru.
- Vytvoriť partnerstvá na miestnej úrovni (obce, podnikateľské subjekty) a zintenzívniť spoluprácu

s inštitúciami formálneho vzdelávania (školy, škôlky, voľnočasové centrá).

- Osvedčené inovatívne postupy sociálnej práce a vzdelávania odovzdať štátu cez zodpovedných zástupcov ministerstiev.

VÝSLEDKY

- V troch komunitných centrách – Rankovce, Stará Ľubovňa-Podsadek a Veľká Ida – sa vyvíjali bohaté aktivity, vrátane predškolskej prípravy.
- Pokračovalo pilotné overovanie inovatívnych, na Slovensku doteraz nevyužívaných vzdelávacích metód, v prostredí neformálneho (komunitné centrá) aj formálneho vzdelávacieho systému (školy).
- Spomedzi 67 detí, ktoré navštevovali štyri FIE školské kluby v školskom roku 2015/2016, postúpilo do vyššieho ročníka základnej školy 48 z nich, čo je 72 %¹⁶.
- Nadviazali sme a rozšírili spoluprácu so základnými školami s cieľom poskytnúť čo najviac podpory pri rozvoji vnútornnej motivácie, kognitívneho, emocionálneho a sociálneho potenciálu žiakov zo znevýhodneného prostredia.
- V spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity v Prahe sme dokončili výskum zameraný na rigorózne overovanie efektivity metódy FIE v porovnaní s účinnosťou vzdelávacej metódy Krížom-krážom v troch základných školách – vo Veľkej Ide, v Herľanoch (základná škola, ktorú navštievujú žiaci z Rankoviec) a Starej Ľubovni.
- **Mentorský program sa stal súčasťou Aktualizovaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, pripravených Úradom splnomocnenca vlády SR**

¹⁴ <http://bit.ly/2r8mP85>

¹⁵ Bližšie v tejto správe na str 28.

¹⁶ Najviac žiakov, až 67 percent (12 z celkového počtu 18 žiakov) nepostúpilo z 1. do 2. ročníka ZŠ vo Veľkej Ide. V Rankovciach nepostúpili do vyššieho ročníka traja žiaci a v Starej Ľubovni jeden žiak. Z druhákov, ktorí navštievujú FIE popoludňajší školský klub v ZŠ vo Veľkej Ide už štvrtý rok, nepostúpili do tretieho ročníka traja.

**pre rómske komunity a schválených Vládou SR
vo februári 2017.**

ČO PRINIESOL KONTROLOVANÝ EXPERIMENT

Kvalifikovaný rigorózny výskum experimentálneho overenia efektivity prostredníctvom náhodného výberu účastníkov (tzv. randomized controlled trial) **sme realizovali v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity v Prahe.** Zameriaval sa na 54 detí z marginalizovaných komunit, ktoré v školskom roku 2015/2016 navštevovali prvé ročníky základnej školy.

V každej z troch lokalít prebiehal po vyučovaní a po obede trojhodinový tzv. školský FIE klub, vedený certifikovaným FIE lektorm. Pre porovnanie v každej lokalite pracoval v rovnakom rozsahu aj druhý klub Krížom-krážom. Lektori tu využívali na Slovensku vyturené a overené pedagogické stratégie zamerané na vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (napríklad prvky Celodenného výchovného systému či programu Step by step). Ešte v septembri 2015 sme otestovali 54 náhodne vybraných žiakov zapojených do výskumu v troch lokalitách podľa testovacej batérie, ktorú vypracovali výskumníci a znova sme ich otestovali v júni 2016, takisto podľa testovacej batérie výskumných pracovníkov z Karlovej univerzity, pričom za účelom správneho testovania v máji vyškolili pražskí výskumníci študentov psychológie, ktorí zbierali výstupné údaje. Testovalo sa pod supervíziou výskumníkov.

Výskum efektu práce školských klubov FIE a Krížom-krážom (KK) bol súčasne kvantitatívny i kvalitatívny. Zahŕňal testy, dotazníky, vzťah dieťaťa k škole ako inštitúcii a jeho rodinné zázemie, ďalej rozhovory

a pozorovania. Objektom skúmania boli deti, ich rodičia, pedagogickí a výchovní pracovníci. Skúmal sa vplyv popoludňajších klubov na kognitívnu oblasť, matematické zručnosti, jazykové schopnosti, emócie, sociálnu oblasť a voľné charakteristiky.

Štatistické analýzy dát, ktoré sa získali výskumom, potvrdili, že **v celom súbore detí a vo všetkých sledovaných kognitívnych, matematických a rečových schopnostiach nastalo v priebehu školského roka štatisticky významné zlepšenie.** Ako významná premenná, ktorá sa podieľa na zlepšení výsledkov dieťaťa, sa ukazuje efekt lokality. Zistilo sa, že vplyv má i celkový čas aktívnej účasti na práci klubov a vek detí. Ako ukázal výskum, na zlepšenie sledovaných schopností detí nemá štatisticky významný vplyv aplikovanie edukačného programu FIE alebo KK.

Na základe získaných kvantitatívnych a kvalitatívnych dát výskumní pracovníci Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity tvrdia: **Efektívne učenie detí zo sociálne znevýhodnených rómskych komunit prebieha**

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKÝCH GETÁCH

„v prostredí vedenom dospelými autoritami s dlhodobou pedagogickou odbornosťou a reflexiou a s uplatňovaním vrúcnej autority, ktorá vytvára prehľadné a zrozumiteľné pravidlá.“ Podrobnejšiu analýzu a interpretáciu výskumu podáva výskumná správa autorov A. Páčová, D. Bittnerová, H. Franke, M. Rendl a I. Smetáčková **Kluby FIE a KK: Vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony¹⁷.** Výsledky zhŕňa a dopĺňa o ďalšie analýzy dát aj nová publikácia ETP Učíme sa učiť sa¹⁸.

K ďalším faktorom s významným efektom na zvýšenie kognitívnych schopností žiakov patria:

- Vek – štatisticky sme analyzovali vplyv veku žiaka na normalizované zlepšenie¹⁹. Potvrdilo sa, že po skončení intervencie vyššie skóre normalizovaného zlepšenia nastalo u tých žiakov, ktorí boli pred testovaním mladší. Lineárna regresia ukázala štatisticky signifikantný vzťah medzi vekom a normalizovaným zlepšením – žiaci zo Starej Ľubovne boli v priemere o jeden rok mladší v porovnaní so žiakmi z Veľkej Ide a Rankoviec. Žiaci zo Starej Ľubovne dosiahli vyššie skóre normalizovaného zlepšenia.
- Celková aktivita, t.j. počet hodín, počas ktorých je žiak zapojený do vzdelávacích aktivít v popoludňajšom klube. Podobne ako pri veku, lineárna regresia potvrdila štatisticky signifikantný vzťah medzi celkovým časom, ktorý žiak strávil na aktivitách popoludňajšieho klubu a hodnotou normalizovaného zlepšenia kognitívnych schopností.
- Lokalita, t.j. dlhodobé a komplexné pôsobenie v komunitne, vybudované vzťahy dôvery a spolupráce medzi rodičmi a zamestnancami komunitného centra a základnej školy.

Práca školských klubov FIE pokračuje aj po dokončení rigorózneho výskumu. Skúsenosti z ich uplatňovania potvrdili, že:

- vzrástlo zdravé sebavedomie žiakov,
- žiaci nadobudli chuť učiť sa,
- vzrástol ich záujem o vzdelávanie,
- žiaci si osvojili sebareguláciu v správaní, pozornosť, presnosť a precíznosť, plánovanie a porovnávanie,
- žiaci si rozšírili slovnú zásobu,
- žiaci si rozvinuli abstraktné myšlenie, zrakové vnímanie a grafomotorické zručnosti,
- žiaci sa naučili systematicky vyhľadávať informácie,
- žiaci pochopili konštantné javy,
- žiaci sa naučili vytvárať iné stratégie, ak jedna nefunguje,
- žiaci pochopili koncept čísla a jednoduché matematické operácie,
- vytvorili sa lepšie vzťahy v skupine,
- zvýšil sa záujem rodičov o budúcnosť svojich detí.

Pretože kluby Krížom-krážom vznikli v záujme možnosti porovnávať ich výsledky s výsledkami v kluboch FIE, čo si žiadali výskum, pôsobili iba do júna 2016. Od septembra 2016 sa kluby zlúčili a pôsobia ako kluby FIE. V dvoch lokalitách (Rankovce a Stará Ľubovňa-Podsadek) navštevujú kluby v školskom roku 2016/2017 žiaci 1. a 2. ročníka základnej školy a vo Veľkej Ide žiaci 1. až 3. ročníka. Školské kluby pracujú v spolupráci s miestnymi základnými školami – ZŠ Veľká Ida, ZŠ Herľany, ktorú navštevujú žiaci z Rankoviec, (do júna 2016 a od septembra 2016 sa činnosť presunula do tamojšieho komunitného centra), ZŠ Podsdalek (do júna 2016 a od septembra 2016 sa činnosť presunula do tamojšieho komunitného centra).

Realizovali sme aj **podporné aktivity zamerané na prácu s rómskymi rodičmi**, ktorých cieľom bolo

¹⁷ <http://bit.ly/2fQtl00>

¹⁸ <http://bit.ly/2fxspus>

¹⁹ Normalizované zlepšenie – premenná, ktorú sme vytvorili kombináciou siedmich testov, ktoré žiaci absolvovali (Aritmetika, Čísla, SON-Usudzovanie, SON-Performačný, Jazyk, AS Pamäť, Gramotnosť). Vzorec pre výpočet normalizovaného zlepšenia je uvedený v publikácii Učíme sa učiť sa na strane 71 a vychádza z výskumov Woodforda a Mackinnona.

motivovať rodičov, aby sa aktívnejšie zapájali do vzdelávania svojich detí. Pomocníkom pre našich zamestnancov pri práci s rodičmi je aj publikácia Program práce s rodičmi detí z MRK²⁰, ktorú sme vydali na konci roku 2015.

Od augusta 2016 sme rozbehli ešte intenzívnejšiu prácu s rodičmi, keď sme prijali na plný úvazok skúsenú odborničku²¹ na **prácu s rómskou rodinou**. Pod jej vedením sa v každom komunitnom centre uskutočňovali stretnutia raz v týždni, mali dôkladne premyslený tematický plán a štruktúru, stali sa príťažlivejšie a navštevovalo ich viac rodičov, prevažne matiek.

„Cieľom je naštartovať rómske rodiny, aby zmenili zmýšľanie o svojom postavení a postavení svojich detí. Rómska matka sa v rodine zvyčajne berie ako kuchárka a žena v domácnosti. Muži neradi púšťajú ženy do práce, ani na žiadne stretnutia či aktivity, ako je to normálne

medzi nerómami. Rómske mamičky sú v bludnom krahu zastaraného stereotypu. Nové zmýšľanie ich podneti, aby vytvárali možnosti aj pre svoje dcéry, dávali ich študovať a mohli byť pre svoje deti vzorom“, hovorí Božena Tokárová, ktorá pracovala s rómskou rodinou

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – ZLEPŠOVANIE ŽIVOTA V RÓMSKÝCH GETÁCH PODPORILI:

THE VELUX FOUNDATIONS
VILLUM FONDEN VELUX FONDEN

²⁰ <http://bit.ly/2aJGsJz>

²¹ <http://bit.ly/2r0xNhf>

5.2.4 UČÍME SA UČIŤ SA – POPOLUDŇAJŠIE ŠKOLSKÉ KLUBY²²

Projekt realizujeme od 2015 v troch lokalitách – Ránkovce, Stará Ľubovňa-Podsadek a Veľká Ida.

Nadväzuje na našu iniciatívu, ktorou od septembra 2013 overujeme účinnosť FIE metódy náhodne vybranej skupiny rómskych žiakov vo Veľkej Ide. Žiaci pochádzajú z osady, ktorá im poskytuje iné podnety ako tie, ktoré sú kľúčové pre úspech v škole. V tom istom gete vyrástli aj ich rodičia, a preto nedokážu svoje deti podporiť pri príprave na vyučovanie. Popoludňajší školský klub s prepracovanými pedagogickými stratégiami Feuersteinovho Inštrumentálneho obohacovania (FIE) postupne odstraňuje tieto hendikepy, spôsobené životom v inak podnetnom prostredí.

ZÁMER

Overiť účinnosť dvoch metód - Feuersteinovej metódy

Inštrumentálneho obohacovania a metódy Krížom-krážom pri rozvíjaní vnútornej motivácie a kognitívnych zručností žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia marginalizovaných rómskych komunit prostredníctvom dlhodobého vzdelávania v popoludňajších školských kluboch.

CIEL

- Poskytnúť šesťdesiatim žiakom štyroch tried prvého stupňa z troch znevýhodnených komunit dlhodobú inovatívnu pedagogickú intervenciu prostredníctvom popoludňajších školských klubov, aby sa rozvinula ich vnútorná motivácia, sociálne a kognitívne zručnosti potrebné na úspešné ukončenie základnej školy a pokračovanie v štúdiu na kvalitných stredných a vysokých školách.
- Rozvinúť zručnosti učiteľov učiť žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia rómskych osád prostredníctvom efektívnych pedagogických nástrojov (FIE/KK), ktoré preukázateľne rozvíjajú kognitívne zručnosti detí z menej podnetného prostredia.
- Overiť vhodnosť novo pripravenej metodickej príručky pre učiteľov prvého stupňa ZŠ a sprístupniť ju učiteľom ďalších ZŠ z obcí s väčším počtom obyvateľov segregovaných komunit.
- **Dlhodobý cieľ - zabezpečiť dostatok exaktných údajov o účinnosti pedagogických metód FIE/KK, aby sa tieto stali systémovou súčasťou učebných osnov na ZŠ, v ktorých sa vzdelávajú žiaci z MRK.**

VÝSLEDKY

- Overovanie účinnosti FIE metódy prináša priaznivé výsledky pri rozvíjaní vnútornej motivácie a kognitívnych zručností skupiny žiakov z MRK.
- V školskom roku 2015/16 sme v rámci rigorózneho experimentu porovnávali účinnosť FIE s metódou

²² <http://bit.ly/2rLXRxU>

Krížom-krážom Výsledky experimentu uvádzame na stranach 39 - 40 tejto výročnej správy.

- V školskom roku 2016/2017 sme v popoludňajších kluboch vzdelávali tých istých žiakov štyroch tried z Veľkej Idy, Starej Ľubovne a Rankoviec, ktorí v minulých školských rokoch chodili do popoludňajších klubov. Žiaci navštívili zaujímavé spoločenské, kultúrne a športové aktivity a pravidelne sme vzdelávali aj ich rodičov.
- Informácie o metóde a jej účinnosti sme odovzdali aj učiteľom základných škôl počas Metodického dňa v máji 2016 v Starej Ľubovni a na workshopu organizovanom Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove v novembri 2016.
- S výsledkami experimentu sme oboznámili odbornú a laickú verejnosť prostredníctvom medzinárodnej konferencie a workshopu, ktoré sme zorganizovali spoločne s Úradom verejnej ochranyne práv v novembri 2016 v Bratislave.
- K rozšíreniu informácií o našich skúsenostiah v záujme uvedenia do širokej praxe prispieva naša publikácia Učíme sa učiť sa.

FEUERSTEINOVO OBOHACOVANIE NENAUČÍ MNOŽSTVO POZNATKOV, ALE CESTU, AKO POZNATKY ZÍSKAŤ.

- Rozvíja poznávacie schopnosti, koncentráciu, pozornosť,
- rozvíja schopnosť vyjadrovať sa a čítať s porozumením,
- podnecuje spontánne skúmanie a objavovanie,
- pomáha kontrolovať vlastné emócie a spoznať emócie druhých,
- zlepšuje priestorovú orientáciu.

Inštrument Usporiadanie bodov:

- rozvíja zrakové vnímanie (vizuálny prenos),
- rozvíja grafomotoriku,
- vedie k systematickému vyhľadávaniu informácií,
- vedie k strategickému mysleniu (porovnávanie, plánovanie),
- vedie ku kontrole impulzivity,
- učí pracovať s chybou.

Inštrument Určí emócie:

- naučí kognitívne rozpoznať emóciu,
- rozvíja slovnú zásobu,
- rozvíja emocionálnu inteligenciu,
- rozvíja schopnosť abstrakcie.
- Nie je nepodstatné, že deti v klube zažívajú úspech, čo je pre ne silný impulz do ďalšej práce.

Skupina trinástich žiakov, ktorá pravidelne navštevuje školský klub vo Veľkej Ide od septembra 2013, má v porovnaní so žiakmi toho istého ročníka, ktorí do školského klubu nechodili, lepšie školské výsledky (priemer 2.0 vs 2.8) a trojnásobne menej neospravednených vymeškaných hodín (35 vs. 105). Práve preto je dôležité, aby tieto deti mali možnosť naďalej navštevovať FIE klub, kde sa budú rozvíjať ich kognitívne schopnosti.

Našou ambíciou je dovest' deti z klubu k úspešnému ukončeniu deviatej triedy základnej školy a pokračovaniu v štúdiu na strednej a vysokej škole.

PROJEKT UČÍME SA UČIŤ SA – POPOLUDŇAJŠIE ŠKOLSKÉ KLUBY PODPORILI:

5.2.5 MENTORSKÝ PROGRAM - SCHOPNÉ DETI²³

V rámci inovácie svojich programov pôsobenia na deti a mládež zo segregovaných rómskych komunit sme rozšírili nás osvedčený Mentorský program o **online mentoring s názvom Schopné deti**. Táto naša inovácia zaznamenala najviac pozitívnych ohlasov.

ZÁMER

Zvýšiť počet žiakov z marginalizovaných rómskych komunit na kvalitných stredných školách a tým perspektívne zvýšiť ich zamestnanosť a zlepšiť kvalitu života.

CIEĽ

- Nájsť deťom, ktoré už preukázali svoje schopnosti pod vedením miestneho mentora v komunitnom centre, ďalšieho mentora zo vzdialenejších lokalít, najmä z miest, kde sú sústredené kvalitné stredné a vysoké školy.
- Posmelíť deti z komunit, aby sa perspektívne nebáli odísť študovať aj do vzdialenejších miest a už dopredu si v nich našli kamarátov.
- Priateľský vzťah mentora a chránenca obidvoch obohatí, prispeje k porozumeniu medzi kultúrami majority a vylúčenej minority a tým k ich zblíženiu.

VÝSLEDKY

- 1. októbra sa spustila obsahovo kvalitná a graficky veľmi nápaditá webová stránka www.schopnedeti.sk, na ktorej bolo prvých 36 profilov schopných detí, dievčat a chlapcov od 8 do 21 rokov z rómskych osád v Rankovciach, Veľkej Ide a Starej Ľubovni-Podsadku.
- Projekt okamžite zaujal verejnosť a mal **velký mediálny ohlas**.
- **Len za prvy mesiac sa prihlásilo 24 dobrovoľníkov - záujemcov o mentorovanie, prevažne**

vysokoškolsky vzdelaných ľudí rôznych profesii a študentov vysokých škôl z celého Slovenska i Slovákov zo zahraničia.

- V novembri sme zorganizovali **prvé pohovory so záujemcami**, v Bratislave boli osobné pohovory a ďalšie komunikácie sa uskutočnili prostredníctvom Skype.
- Vznikla facebooková stránka²⁴ a od začiatku zaznamenala vysokú návštevnosť.
- Do kampane Schopné deti sa svojimi videopríhovormi **zapojili známe osobnosti²⁵ s vysokým morálnym kreditom**. Boli medzi nimi televízny moderátor Patrik Herman, herečky a herec Alena Ďuránová, Kveta Stražanová a Juraj Kemka, husľová virtuózka Barbora Botošová, čelistka Cigánskych diablov Silvia Šarköziová, Ľudmila Kolesárová, z Dobrého anjela, Christen Madrazo z Dramatic Adventure Theatre v New Yorku, európska komisárka pre spravodlivosť Věra Jourová, speváčky Eva Máziková a Gitana a iní.
- Od decembra do februára 2017 pokračovala **kampaň aj prostredníctvom billboardov** a city-lightov v Bratislave a v Košiciach.
- Online komunikácie mentor a chránenec sa rozbehli začiatkom januára 2017.

Na novej webovej stránke sa objavilo i nové logo, vytvorené rovnakým rukopisom, ako logo ETP. Uplatňujú sa v ňom jasné a výrazné farby – zelená, červená, modrá, žltá a ako doplnková čierna, čo sú súčasne farby loga ETP. Symbolika loga tvarovo dopĺňa slogan projektu Online mentoring, ktorý mení sny na skutočnosť. Figúra vpravo, s víťazne zodvihnutou rukou, má akademický klobúk, vyjadrujúci ambíciu projektu viest schopné deti z osád k čo najvyššiemu vzdelaniu. Vľavo od figúry je tvar pripomínajúci oblak – znak, ktorý zastupuje sen, s pestrými bodmi ako dúhové bublinky na detskom bublifiku – čo prezrádza, že ide o prácu

²³ <http://schopnedeti.sk/>

²⁴ <http://bit.ly/2s2fkQ5>

²⁵ Videopríhovory sú dostupné na <http://bit.ly/2r85EU0>

s deťmi a mládežou. Vo vnútri oblaku je názov projektu, vypísaný rovnakým netechnicky pôsobiacim typom písma, aký sa používa v logu ETP a naznačuje osobný prístup. Logo vyznieva prítâživo, vľûdne, hravo a kreatívne, pretože taký má byť náš online mentoring.

Mentorský program - Schopné deti založila dvojica Peter Gomolák - Dávid Korčkovský zo Starej Ľubovne, ktorí donedávna, kým Dávid neukončil univerzitné štúdiá, boli vo vzťahu mentor - chránenec.

Rozbiehanie projektu bolo náročné na čas a kreativitu a nesmierne nám s ním pomohli kreatívci z Istropolitana Ogilvy²⁶ a reklamná agentúra Lemur²⁷. Nemalá úloha čaká v projekte aj lokálnych mentorov, ktorí budú s online mentormi spolupracovať.

Záujemcovia o online mentorovanie si svojich budúcich chránencov vyberali podľa snov, ktoré deti na stránke prezradili. Napríklad Denisa z Veľkej Idy, ktorý sníva o kariére bežca, má ochotu viest k ďalším úspechom bývalý majster Slovenska v behu na 400 m, nádejnú tanečníčku Kristínu zo Starej Ľubovne chce mentorovať tanečná trénerka z Bratislavы.

Mentori v programe Schopné deti sú so svojimi chránencami v častom online kontakte a dvakrát do roka sa osobne stretnú v spoločných táboroch, ktoré sú súčasťou programu.

Postupne mienime zapájať do online mentoringu ďalšie deti z našich komunitných centier aj z Luníka IX, kde máme projekt²⁸. Preto naďalej budeme hľadať online mentorov.

Ušľachtilé myšlienky, ktoré viedli budúcich online mentorov:

„Mentorstvo je možnosť byť dieťaťu oporným bodom.“

„Chcem byť poruke, keď dieťa potrebuje povzbudivé slovo či radu a mať z toho dobrý pocit na srdci.“

„Nechcem byť len jej mentorkou, ale aj staršou sestrou.“

„Je to možnosť odovzdávať skúsenosti a pomôcť dieťaťu vymaniť sa zo začarovaného kruhu. Naplňa ma, keď môžem niekomu pomôcť, aby našiel v sebe poklad.“

„Považujem za samozrejmosť pomôcť ľuďom, ktorí to potrebujú a zvýšiť detom. Každý si zaslúži šancu, aby zažil úspech a šťastie.“

„Zaujala ma obdivuhodná konkrétnosť predstavy dieťaťa, čo chce v budúcnosti dosiahnuť.“

Nadácia
Orange

²⁶Bližšie v tejto správe na str 58.

²⁷<http://bit.ly/2stxkCO>

²⁸Bližšie v tejto správe na str 54.

Online mentoring, ktorý mení sny na skutočnosť

5.2.6 MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM²⁹

Mikropôžičky poskytujeme priebežne od roku 2007.

Prehľad poskytnutých mikropôžičiek (MP) (v rokoch 2007 – 2012 na rekonštrukcie, v rokoch 2013 až 2016 na svojpomocnú výstavbu)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	spolu
Počet MP	114	155	70	82	92	12	6	10	1	4 ³⁰	542

Ku koncu roka 2016 sme získali nového sponzora, firmu Hollen, s.r.o., ktorej dar doplnil náš Revolvingový fond. Z neho sme už v novembri poskytli navýšenie mikropôžičiek trom klientom z Rankoviec a ďalší siedmi môžu dostať navýšenie v roku 2017. Dôvodom navyšovania mikropôžičiek je sprísnenie stavebného zákona, ktorý po novom vyžaduje, aby domy splnili prísnejšiu energetickú triedu. V roku 2016 sme tiež pripravovali poskytnutie mikropôžičky v Dobšinej na kúpu rodinného domu, zapojili do sporiaceho projektu sedem rodín zo Staréj Ľubovne, ktoré, ak splnia podmienku, v roku 2017 dostanú mikropôžičky na rekonštrukciu. V spolupráci s Mestom Košice a Mestskou časťou Košice – Luník IX sme rozbiehali nový projekt Budujeme nádej na Luníku IX, ktorý bude predpokladať poskytnutie viacerých mikropôžičiek na svojpomocnú výstavbu rodinných domov do osobného vlastníctva.

ZÁMER

Cestou finančnej inkúzie prispieť k celkovej sociálnej inkúzii a skvalitneniu života obyvateľov chudobných regiónov Slovenska.

CIEĽ

- Poskytnúť obyvateľom sociálne a ekonomicky

znevýhodnených regiónov Slovenska neziskovú mikropôžičku, určenú výlučne na nákup stavebných materiálov a odborných prác prostredníctvom svojpomocnej výstavby rodinného domu alebo na rekonštrukciu domu alebo bytu v osobnom vlastníctve.

- Podporiť uvedomie si vlastnej zodpovednosti za svoje bývanie a budúcnosť svojej rodiny.

VÝSLEDKY

- Od začiatku projektu si cestou mikropôžičky zlepšilo kvalitu bývania 542 rodín zo 17 miest a obcí východného a stredného Slovenska.
- Mikropôžičky sme poskytovali klientom, ktorí absolvovali naše Finančné vzdelávanie, naučili sa odkladáť si peniaze v rámci nášho Sporiaceho projektu a pracovali na stavbe svojho domu.
- Mikropôžičkový program, spolu so Sporiacim programom sa ukázali ako možná cesta k preťatiu reťaze generačnej chudoby.
- Mikropôžičkový program presvedčil, že aj klient, ktorý žije z dávky v hmotnej nûdzi, dokáže požičané splácať.
- Mikropôžičkový program sa stal súčasťou Operačného programu Ľudské zdroje pre roky 2014 – 2020.
- Mikropôžičky sa stali súčasťou Aktualizo-**

²⁹ <http://bit.ly/2raoGuU>

³⁰ V roku 2016 sme poskytli navýšenie mikropôžičiek štyrom klientom: jednému zo Šimonoviec a trom z Rankoviec.

MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM

vaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, pripravených Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a schválených Vládou SR vo februári 2017.

Mikropôžičkový program priniesol do spoločenskej praxe i teórie cenný poznatok, založený na skúsenosti:

SOCIÁLNE INVESTÍCIE SÚ ÚČINNÝM NÁSTROJOM SOCIÁLNEJ PRÁCE.

V roku 2016 sme však nadobudli aj novú skúsenosť:

POČAS POSKYTOVANIA A PO POSKYTNUTÍ MIKROPÔŽIČKY NESMIE POĽAVIŤ SOCIÁLNA PRÁCA. NAOPAK, JEJ DÔLEŽITOSŤ NARASTÁ.

Sociálna práca s klientom má byť konsistentná od začiatku procesu, keď si budúci staviteľ začína sporíť, počas svojpomocnej výstavby až po úplné splatenie mikropôžičky. Klienti, sociálni pracovníci, zástupcovia samospráv, ale aj médií, si neraz myslia, že projekt svojpomocnej výstavby je investičnou aktivitou ETP Slovensko. V našom programe je každý klient samostatným stavebníkom, ktorý si stavia dom svojpomocne na základe stavebného povolenia, ktoré je vystavené na meno klienta. Úlohou ETP Slovensko je, v spolupráci s miestnou samosprávou a jej terénnymi pracovníkmi, prípadne inými lokálnymi dobrovoľníkmi, uľahčiť klientom proces svojpomocnej výstavby. Stavebný učiteľ, ktorého prácu finančuje ETP, pomáha klientom počas celej výstavby, zaúča klientov do rôznych stavebných zručností a pomáha všade tam, kde je to potrebné. Gro

výstavby však skutočne leží na pleciach klientov.

Sumárny prehľad počtu mikropôžičiek k 31.12. 2016		
Stav - mikropôžičky	Počet	%
Splatené	315	58
Exekúcie a odpisy	107	20
Splácané	120	22
Spolu poskytnuté	542	100

Prehľad požičaných a splatených mikropôžičiek k 31.12. 2016

Stav - mikropôžičky	€	%
Splatené	559 613	74
Exekúcie a odpisy	71 939	9
Splácané	128 966	17
Spolu poskytnuté	760 518	100

Našimi klientmi boli prevažne ľudia, ktorí žijú zo sociálnych dávok alebo príležitostnej práce. Neziskové mikropôžičky sme poskytli ľuďom, ktorí by nemali šancu vyhovieť kritériám komerčných pôžičkových inštitúcií alebo ktorým banky pôžičku neposkytnú, kvôli adrese, na ktorej bývajú. Ich jedinou možnosťou získať finančné prostriedky by bolo obrátiť sa na nebankové finančné inštitúcie alebo úžerníkov.

Vrátené mikropôžičky tvoria revolvingový fond, vytvorený z pôvodných finančných zdrojov od americkej charitatívnej organizácie Habitat for Humanity. Z fondu sme požičiavali ďalším záujemcom. Pôvodný kapitál však už nestačí, preto sme aj v roku 2016 hľadali nových donorov, ktorí ho pomohli rozšíriť.

Klienti z Rankoviec aj jeden klient zo Šimonoviec, ktorým sme požičali na výstavbu rodinných domov, disciplinované a pravidelne každý mesiac splácali po 50 eur.

Všetkých 97 klientov z Nálepkova už splatilo mikropôžičku v stanovenom termíne. V Ostrovanoch spomedzi 109 klientov, ktorí dostali mikropôžičku, 88 už splatili, 15 splácajú a 6 sú na exekúciu. Horšia bola disciplína splácania v tých lokalitách, kde už nepôsobilo naše komunitné centrum. Je to i napriek tomu, že klienti, ktorí si pred rokmi požičali na rekonštrukciu,

majú nižšie mesačné splátky, približne 27 eur. Najhoršia disciplína je v Nitre nad Ipľom, kde z 20 klientov iba jeden mikropôžičku splatil a jeden spláca, vo Veľkých Kapušanoch, kde splatil iba jeden klient z deviatich.

MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM PODPORILI:

5.2.7 PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – Z CHATRČE DO 3E DOMU³¹

Projekt sme realizovali v Rankovciach od januára 2013 a pokračovali sme v ňom aj v roku 2016.

ZÁMER

Navrhnutie a odskúšanie udržateľného modelu svojpomocnej výstavby v segregovaných lokalitách.

CIEĽ

- Zlepšiť kvalitu života sociálne znevýhodnených obyvateľov.
- Overiť inovatívny model sociálnej práce.
- Šetriť verejné zdroje.
- Zväčšovať príležitosti segregovaných obyvateľov.
- Zmenšovať rozdiely medzi segregovanými obyvateľmi a majoritou.

VÝSLEDKY

- V Rankovciach stojí šestnásť svojpomocne postavených domov.
- Od januára 2013 sme spoločne s obcou a miestnym občianskym združením podporili
 - celkovo šestnásť rodín z Rankoviec, aby si legálne a svojpomocne,
 - za pomoc nášho Sporiaceho a Mikropôžičkového programu, postavili do osobného vlastníctva, alebo dostavali a legalizovali rozošstané domy.
- Na stavbe sme uskutočnili niekoľko prezentácií a návštev, na ktorých sa zúčastnili podporovatelia, či záujemcovia o projekt.
- **Svojpomocná výstavba sa stala súčasťou Aktualizovaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, pripravených Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a schválených Vládou SR vo februári 2017³².**

Skúsenosť nás presvedčila, že:

- **svojpomocná výstavba je inovatívny – a ako sa ukázalo aj veľmi efektívny – nástroj sociálnej práce s klientom,**
- **svojpomocná výstavba je jeden z nástrojov sociálnej práce v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu.**

Pri svojpomocnej výstavbe domu nejde len o novú a lepšiu strechu nad hlavou, ale aj - či skôr **hlavne – ide o to, čo prináša proces jej nadobudnutia**. V procese svojpomocnej výstavby má sociálna práca nenahraditeľnú úlohu. Sociálny pracovník vystupuje ako agent sociálnej zmeny klienta a komunity. Pre túto zmenu inšpiruje a pomáha v nej. Klient je aktívnym partnerom.

POČAS CELÉHO PROCESU SVOJPOMOCNEJ VÝSTAVBY DOMU DO OSOBNÉHO VLASTNÍCTVA - OD JEHO ÚPLNÉHO ZAČIATKU AŽ PO KOLAUDÁCIU, BA I PONEDLIE - NESMIE POĽAVIŤ SOCIÁLNA PRÁCA. NAOPAK, JEJ DÔLEŽITOSŤ NARASTÁ.³³

V Rankovciach sa však stalo, že stavebníci, ktorí svoje domy začali stavať v roku 2015, sa podujali na zmenu veľkosti domu oproti projektu, ktorá znamenala väčší nápor na ich finančie a práce sa predĺžili. Stavba sa predražila i o opatrenia v záujme zákonom stanoveného energetického certifikátu³⁴ a okrem toho sa zvýšili ceny niektorých materiálov. Z dôvodu nedostatku financií práce na stavbe v roku 2016 desať mesiacov stáli. Znovu sa rozbehli až vtedy, keď sme klientom mohli poskytnúť navýšenie mikropôžičky od nového donora – spoločnosti Hollen. Od novembra sa klientom opäť venoval **učiteľ stavebníkov svojpomocnej výstavby**.

³¹ <http://bit.ly/2rKiqe1>

³² Akčný plán pre oblasť bývania: Opatrenie 1.2. Podporiť vlastnícke bývanie v obciach s prítomnosťou MRK, Aktivita 1.2.3. Realizovať pilotný program svojpomocnej výstavby vlastníckeho bývania financovaného prostredníctvom mikropôžičiek

Tieto skutočnosti nás dovedli k poznaniu, že je potrebné:

- Ešte viac dbať na **jasné „pravidlá hry“** - dať si záležať na tom, aby klienti a spolupracovníci porozumeli všetkým podmienkam zmluvy.
- Pri stanovovaní maximálnej výšky mikropôžičky rítať s možnými zmenami s ohľadom na nové okolnosti, napr. so zmenami zákonov alebo zväčšením počtu členov domácnosti a podobne.
- Od začiatku programu veľmi **jasne a zrozumiteľne vysvetľovať podmienky programu, a to všetkým zúčastneným, klientom i lokálnym partnerom.**
- **V písomnej podobe, v jednoduchom a zrozumiteľnom jazyku,** pripraviť pravidlá a podmienky programu a odovzdať ich všetkým osobám zúčastneným na projekte.
- Zabezpečiť, aby program mala od začiatku až do konca v teréne **na starosti len jedna organizácia.** Okrem výstavby bezpečného, zdravého a legálneho domova projekt priniesol efekty:
- Výrazne sa zlepšili základné životné podmienky

zapojených rodín.

- Stavebníci nadobudli pracovné zručnosti a návyky, čo zvyšuje ich uplatniteľnosť na pracovnom trhu.
- V stavebníkoch a ich rodinách nastal osobnostný a postojový posun. Stúpol ich sociálny status v komunite, narástol pocit osobnej zodpovednosti. Prostredníctvom svojpomocnej výstavby si buďovali vzťah k vlastnému majetku.
- Nastala nevyhnutná spolupráca s majoritou, čo prispelo k preklenovaniu stereotypov a predsudkov na oboch stranách.
- Úspech stavebníkov motivuje ostatných obyvateľov komunity a ľudí z ďalších vylúčených komunit na Slovensku.
- **Oproti roku 2013, kedy sa projekt začal, sa strojnosťačil počet stavebníkov, ktorí sú zamestnaní na plný pracovný úvazok.**
- Model svojpomocnej výstavby šetrí verejné financie.
- Svojpomocná výstavba v Rankovciach sa ukázala byť efektívnejšia nielen finančne, ale najmä má omnoho väčší integračný potenciál ako iné mode-

³³ Tvrdenie vychádza zo skúsenosti v Rankovciach, kde nastali nedorozumenia, keď si klienti žiadali a vynucovali navýšenie mikropôžičky, hoci jej výška bola vopred zmluvne dohodnutá. To bolo zdrojom problému.

³⁴ Podľa zákona č. 555/2005 §2, odsek (1) odstavec c)

ly sociálneho bývania, dosiaľ realizované na území SR.

Program svojpomocnej výstavby rodinných domov bol financovaný z rôznych zdrojov inštitucionálnych partnerov, individuálnych darcov a vlastných zdrojov ETP. Prvýkrát na Slovensku sme pilotne testovali nový model svojpomocnej výstavby rodinného domu, ktorý je osobným vlastníctvom rodiny staviteľa, financovaný kombináciou vlastných úspor a neziskovej mikropôžičky. Domy si stavali mladí ľudia z marginalizovanej rómskej komunity na legálnych a vysporiadaných pozemkoch, na základe platne vydaného stavebného povolenia.

Náklady na výstavbu si hradili budúci majitelia z vlastných úspor, sporenia ETP a mikropôžičky ETP. Domy sú napojené na infraštruktúru, majú sociálne zariadenie, elektrickú a vodovodnú prípojku a napojenie

na kanalizáciu. Stavali sa podľa variabilného projektu prírastkového domu, ktorý vytvorila Ing. arch. Katarína Smatanová.

Náklady na výstavbu jedného domu s celkovou obytnou plochou 50 m² na prízemí a 50 m² na poschodie vyšli približne na 10 000 eur.

Inovatívnosť projektu spočíva v nasledovnom:

- Svojpomocná výstavba o. i. vytvára pracovné zručnosti a návyky.
- Je to samofinancovaná výstavba s pomocou sporenia a mikropôžičky.
- Osobné vlastníctvo vedie k zodpovednosti a zvyšuje spoločenský status.
- Legálne domy dávajú právnu istotu bývania.
- Financovanie nezaťažuje verejné financie.
- Efekt win-win-win vedie k spolupráci.

V rámci projektu sme vydali publikáciu Krok za krokom³⁵ – manuál zhŕňajúci naše skúsenosti so svojpomocnou výstavbou pre všetkých, ktorí chcú projekt replikovať. Publikácia je dostupná v slovenskom aj anglickom jazyku. V roku 2016 sme pracovali na novej publikácii Krok za krokom - Dôvetok, ktorá sumarizuje poznatky z posledných dvoch rokov výstavby v Rankovciach.

Veríme, že náš projekt Budujeme nádej – Z chatrče do 3E domu naozaj pomôže odstrániť zo Slovenska chatrče a ich obyvatelia sa nastahujú do slušných, svojpomocne postavených domov. **Zaradenie svojpomocnej výstavby do Aktualizovaných akčných plánov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 to naznačuje.**

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ – Z CHATRČE DO 3E DOMU PODPORILI:

INDIVIDUÁLNI
DARCOVIA

NADÁCIA VÚB

³⁵ Mačákova Slávka, Smatanová Katarína, Kutaš Slavomír, Vavrinčík Martin, Gondová Viera: Krok za krokom Z chatrče do 3E domu. ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj, 2014, s.53. Dostupné aj na <http://bit.ly/2qns6LL>, v angličtine: <http://bit.ly/2qv71de>, alebo <http://bit.ly/2r0eW68>

5.2.8 PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX³⁶

Projekt realizujeme od roku 2016. Skladá sa z viacerých projektov a jeho súčasťou je svojpomocná výstavba rodinných domov na košickom sídlisku Luníku IX za vlastné finančné prostriedky budúcich majiteľov domov.

ZÁMER

Zapojiť obyvateľov Luníka IX v Košiciach do programu svojpomocnej samofinancovanej výstavby rodinných domov s pomocou Sporiaceho a Mikropôžičkového programu. Pracovať s deťmi našich klientov.

CIEĽ

- Zlepšiť kvalitu života sociálne znevýhodnených obyvateľov.
- Overiť inovatívny model sociálnej práce – svojpomocnú výstavbu v mestskej aglomerácii.
- Poskytnúť desiatim motivovaným rodinám neziskové mikropôžičky za predpokladu, že si budú pravidelne dlhodobo sporíť 50 eur mesačne a že si domy postavia vlastnoručne.
- Šetriť verejné zdroje.
- Uplatniť a rozvíjať pri práci s dospelými a deťmi všetky naše priority: vzdelávanie, bývanie, finančná inkлюzia a zamestnanie.
- Zväčšovať príležitosti segregovaných obyvateľov a zmenšovať rozdiely medzi nimi a majoritou.

VÝSLEDKY

- Z radu stretnutí so zástupcami Mesta Košice a Mestskej časti Luník IX sa zrodil program perspektívnej spolupráce.
- Nadviazanie spolupráce s nadšencami z iných organizácií mesta.
- Zorganizovanie spoločných stretnutí.

Aby sme dokázali s partnermi spoločne postupovať a navzájom sa dopĺňať, bolo potrebné zosúlať sa vo vnímaní a chápaní problémov a zladiť aj svoje predstavy, očakávania, ambície a plány. Začali sme školením Mosty z chudoby, čo podľa našich skúseností pomáha vytvoriť spoločný východiskový základ (ideový, hodnotový, informačný a ľudský) pre poznanie problémov, hľadanie ich riešení a nastavovanie priorit. Spoločný a skutočne partnerstvý postup vyvolal záujem všetkých zúčastnených, ako aj lokálnych i celoslovenských médií.

AMBÍCIA: ABY LUNÍK IX BOL SÍDLISKOM AKO KTORÉKOĽVEK INÉ SÍDLISKO

Mesto Košice prisľúbilo zmeniť územný plán, spolupracovať na aktualizácii koncepcie, príprave akčného plánu a tiež aj na realizáciu projektu. Prvým krokom spolupráce bol trojdňový pracovný workshop pre zainteresovaných zamestnancov mesta a mestských podnikov v novembri 2016. Druhý pracovný workshop sa uskutočnil v januári 2017 a bol zameraný na aktualizáciu Koncepcie Luník IX a prípravu akčného plánu.

Prvé rodiny si začali sporíť už vo februári 2017, aby mohli začať s výstavbou na jar 2018.

Podmienky zapojenia sa do projektu:

- Klient má **trvalé bydlisko na Luníku IX v Košiciach**.
- Klient sa **dvanásť mesiacov zúčastňuje na našich stretnutiach a vzdelávacích aktivitách**.
- Klient si **pravidelne sporí na svoju vlastnú vkladnú knížku vopred dohodnutú sumu, minimálne 50 eur, najmenej počas dvanásťich mesiacov**.
- Ak klient dodrží všetky podmienky projektu, o ktorých informujeme na našich stretnutiach, len

čo bude mať mesto Košice pripravené **stavebné pozemky** a klient bude mať vydané právoplatné **stavebné povolenie**, dostane od ETP Slovensko neziskovú **mikropôžku**, za ktorú si nakupí stavebný materiál a svojpomocne si začne stavať legálny rodinný dom do osobného vlastníctva.

Odbornú pomoc pri výstavbe rodinných domov na Luníku IX poskytne ETP Slovensko.

Počet stavebných pozemkov na Luníku IX bude známy až po zverejnení zmeny územného plánu mesta Košice, na ktorej pracuje Útvar hlavného architekta mesta Košice.

PROJEKT BUDUJEME NÁDEJ NA LUNÍKU IX PODPORILI:

5.2.9 PROJEKTY V SPOLUPRÁCI

S MESTOM KOŠICE A MESTSKOU ČASŤOU LUNÍK IX

Vedenie mesta a zodpovední pracovníci majú záujem o funkčnú spoluprácu na riešení problémov v lokalitách s vysokým počtom vylúčených osôb. Prvým krokom bolo podpísanie Memoranda o spolupráci medzi Mestom Košice a ETP Slovensko. Verím, že naša spolupráca pomôže sociálne znevýhodneným obyvateľom lepšie sa zorientovať v oblasti finančnej disciplíny a svojpomocného riešenia bývania³⁷,” uviedla k spolupráci viceprimátorka Mesta Košice Renáta Lenártová.

Memorandum o spolupráci s ETP Slovensko³⁸ podpisali Mesto Košice v zastúpení viceprimátorkou Renáto Lenártovou v októbri 2016.

Predmet spolupráce:

- Zlepšenie kvality bývania sociálne vylúčených obyvateľov Mesta** ich zapojením do programov svojpomocnej samofinancovanej výstavby rodinných domov a pomoci pri rekonštrukciach a opravách dostupných mestských bytov a iných priestorov vhodných na bývanie rodín zapojením do Sporiaceho a Mikropôžičkového programu.
- Zvýšenie sociálno-ekonomického kapítalu sociálne vylúčených obyvateľov Mesta** ich zapojením do školení finančnej gramotnosti a rodinného finančného plánovania (Nebojme sa peňazí a Naplánuj si budúcnosť).
- Zlepšenie kvality vzdelávania v školských zariadeniach na území Mesta**, v ktorých sa vzdelávajú sociálne vylúčené deti a mladí ľudia v riziku chudoby prostredníctvom zavádzania osvedčených edukačných postupov vo vzdelávaní žiakov, mládeže a dospelých ohrozených rizikom chudoby a zo sociálne vylúčeného prostredia (Feuersteinovo Inštrumentálne obohacovanie a Krízom-krážom, Mentorský program, Program práce s rodičmi, Pracovná integrácia).

- Zlepšenie kvality sociálnych služieb poskytovaných zamestnancami Mesta a zamestnancami organizácií zriadených Mestom**, ktorí v rámci svojich pracovných kompetencií prichádzajú pravidelne do kontaktu so sociálne vylúčenými obyvateľmi zažívajúcimi generačnú chudobu, prostredníctvom zapojenia zamestnancov Mesta a zamestnancov organizácií zriadených Mestom do vzdelávacích aktivít navrhnutých združením.
- Iné aktivity zamerané na zlepšovanie kvality života sociálne vylúčených obyvateľov Mesta.**

Identické memorandum s Mestskou časťou Luník IX sme pripravili a podpísali začiatkom roka 2017. Ďakujeme Mestu Košice a Mestskej časti Luník IX.

³⁷ Citácia z <http://bit.ly/2r0mS7r>

³⁸ Memorandum je dôležité pre náš projekt Budujeme nádej na Luníku IX. Bližšie o projekte v tejto Výročnej správe na str 54.

PROGRAM EXPERTNÉHO DOBROVOĽNÍCTVA - LEAF

Program expertného dobrovoľníctva Akadémie LEAF vyzval na jar mladých profesionálov, aby v záujme dobrej veci darovali svoje dobré myšlienky a pomohli tak tým, ktorí pomáhajú.

ETP Slovensko bolo medzi tromi desiatkami organizácií, ktoré sa uchádzali o pomoc experta – dobrovoľníka. Hľadali sme špecialistu, ktorý by nám pomohol s vytvorením komunikačnej stratégie.

Mrzí nás negatívny postoj verejnosti voči našim klientom a vieme, že sa veľkou mierou nezakladá na pravde, ba poznáme príklady hodné nasledovania. Preto sme mali záujem odborne a pútavo, zrozumiteľne a zapamäťateľne sprostredkovávať zaujímavé a konkrétné fakty zo života našich klientov, naše skúsenosti, objektívne dáta a analýzy.

Program expertného dobrovoľníctva nás doviedol k mladému, talentovanému **žurnalistovi Petrovi Nagyovi z Bratislavky**, ktorý prejavil úprimný záujem o našu problematiku a spoluprácu. Zúčastnil sa

na Letnom tábore - Letnej akadémii bez predsudkov, kde spoznal našich mladých klientov a začal o našich témach písanie blogy, ktoré uviedli mienkovorný deník Sme. Sme blogy Petra Nagy bola pútavé, vždy cez konkrétny ľudský príbeh približovali svet materiálnej chudoby a ďalších spoločensky daných obmedzení našich klientov a cesty ETP, ako tieto neduhy pomáha odstraňovať.

Blogy mali vysokú čítanosť a ešte viac dostali do vedomia verejnosti naše témy a našu prácu. Ďakujeme Akadémii LEAF a menovite Lucii Rechtorovičovej Žiškovej, ktorá sa nám intenzívne venovala a obohatila nás letný tábor, Petrovi Nagyovi a denníku Sme.

PROJEKTY V SPOLUPRÁCI

VIANOČNÝ STÁNOK – U. S. STEEL KOŠICE

Ako už tradične, aj v decembri 2016 nám **US STEEL na Košických Vianociach na Hlavnej ulici poskytli na jeden deň vianočný stánok**. Náš vianočný stánok sa niesol v znamení projektu online mentoringu Schopné deti. Všetky darčeky sme balili do darčekových tašiek s logom projektu, na priečelie stánku sme umiestnili billboard Schopných detí a schopné deti z Veľkej Ide mali v stánku aj službu.

Počas zbierky **sme vyzbierali 446,64€**, čo je o tretinu viac ako rok predtým. Darcovia si vyberali z výrobkov, ktoré na túto príležitosť zhотовili deti v našich komunitných centrách v Rankovciach, Starej Ľubovni-Podsadku a Veľkej Ide. Vyzbierané peniaze sa použijú na prácu komunitných centier. Ďakujeme US STEEL-u.

PRO BONO MARATÓN – NADÁCIA PONTIS

V júni sme sa zúčastnili na Pro Bono Maratón v Bratislave, ktorý zorganizovala Nadácia Pontis. V rámci tohto podujatia **poskytovali dobrovoľníci z firiem svoje bezplatné pro bono profesionálne služby neziskovkám**. Dobrovoľníci a zástupcovia neziskových organizácií vytvorili tímy, ktoré 12 hodín nepretržite pracovali na svojej téme. Zaujala nás ponúkaná oblasť - tvorba marketingovej kampane, komunikačná stratégia a reklama, pre ktorú sme získali dobrovoľníkov z reklamnej agentúry **Istropolitana Ogilvy**.

Ked' sme kreatívcom z Istropolitana Ogilvy predstavili našu organizáciu a našu činnosť, zvlášť ich zaujal náš Mentorský program. **Prišli s úžasným nápadom - rozšíriť mentorský program o online mentoring**. V priebehu jedného dňa pripravili návrh príťažlivej kampane, vymysleli názov nášho online mentoringu Schopné deti, pretože naše deti sú naozaj schopné a navrhli použiť **schopnedeti.sk** ako názov webovej stránky online mentoringu. S reklamnou agentúrou sa nám vynikajúco spolupracovalo, boli veľmi ústretoví a tvoriví a nemali problém spojiť našu predstavu so

svojou, vychádzajúcou zo zásad tvorby reklamy a marketingu.

Istropolitana Ogilvy nám ponúkla pomocnú ruku aj po Pro Bono Maratóne, čo sme radi využili. Vytvárala nám celú kampaň projektu, za čo sme nesmierne vdăční. Projekt Schopné deti sme rozpracovali a sľubne sa rozbehol, avšak to, že vôbec vznikol, je zásluha Istropolitany Ogilvy a Pro Bono Maratónu Nadácie Pontis. Ďakujeme im.

ODBORNÁ ARGUMENTÁCIA

Vysoko si vážime odborný vklad Ing. Martiny Kubánovej z SGI, Mgr. Radovana Ďurana, PhD. z INESS a Ing. Antona Marcinčina, PhD. z Úradu vlády SR, ktorí venovali svoj voľný čas a pomohli nám vypočítať straty verejných výdavkov, ak vzdelávanie detí z rómskych osád ostane bez zmeny. Vypočítali aj očakávané úspory verejných financií, ak sa navrhované odporúčania z výskumu v spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovej univerzity a z našich dlhoročných skúseností uvedú do každodennej praxe. Ich rady a výpočty sme zahrnuli do argumentov, ktoré sme prezentovali v publikácii Učíme sa učiť sa. Ďakujeme.

6. PUBLIKÁCIE

Pre desiatku publikácií, ktoré už vyšli z „dielne“ ETP, je charakteristické, že

- všetky sú vlastne výstupmi z praxe sociálneho laboratória a prezentujeme v nich iba to, čo sme overili.
- To nás oprávňuje, aby naše publikácie prinášali odporúčania pre štátny sektor, pretože máme záujem, aby z našich overených skúseností mali osoby nielen naši klienti, ale všetci, ktorým budú na prospech.

V roku 2016 sme vydali tri publikácie a na ďalšej sme pracovali.

6.1 MENTORSKÝ PROGRAM³⁹

„Byť mentorom je jedna z takých skúseností, ktorá prináša odmenu a stojí za vynaloženú námahu. Môže však byť aj veľkou výzvou,“ dočítate sa v našej publikácii, ktorá vyšla vo februári a hovorí o našich skúsenostiach, výsledkoch a odporúčaniach pri práci so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít.

Je to prvý titul z novej edície ETP, pre ktorú je príznačná jednotná grafika a, samozrejme, kvalitný text, podložený dôkladnou znalosťou problematiky, širokým rozhladom a praktickými skúsenosťami. Publikácia Mentorský program vyšla ako súčasť projektu Komunita na ceste k prosperite⁴⁰.

- Podáva charakteristiku Mentorského programu ako osvedčeného nástroja sociálnej a pracovnej integrácie,
- hovorí o súčasnom nastavení verejných politík v oblasti vzdelávania detí a mládeže z marginalizovaných komunít v nadväznosti na Mentorský

SKÚSENOSTI
VÝSLEDKY
ODPORÚČANIA

MENTORSKÝ PROGRAM

program,

- vysvetluje základné pojmy Mentorského programu,
- charakterizuje mentoring na Slovensku,
- bližšie sa zaobrá Mentorským program ETP Slovensko, kde sú tabuľky, analýzy, výpovede mentorov i chránencov, rozbory problémov a úspechov.
- Záverom prikladáme internú i externú evaluáciu Mentorského programu a odporúčania ETP Slovensko, ktoré možno sumárne vyjadriť:

Navrhujeme v súlade so Stratégiou Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do r. 2020, čiastkovým cieľom č. 1 a špecifickým cieľom 5.1.1. OP Ľudské zdroje zaradiť Mentorský program me-

³⁹ Stašáková Ľudmila, Mačáková Slávka: Mentorský program pre prácu so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít, skúsenosti – výsledky – odporúčania. ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj, s. 34. Dostupné na <http://bit.ly/2beqpx>, resp. <http://bit.ly/2qo0bLL>

⁴⁰ Tento rozsiahly projekt sme realizovali od mája 2012 do konca roka 2015. Jeho zámerom bolo prispieť k sociálnej integrácii a inklúzii detí zo sociálne znevýhodnených rómskych komunít a k zníženiu sociálno-ekonomickej rozdielov medzi väčšinovým obyvateľstvom a rómskou menšinou. Dostupné na <http://bit.ly/2rt3Mlr>

dzi povinné aktivity v rámci Národného projektu komunitné centrá.

Publikácia je určená nielen našim mentorom, ale aj organizáciám a jednotlivcom, ktorí mentoring uplatňujú, alebo chcú tak urobiť a štátnej správe, ktorá má možnosť rozšíriť túto našu osvedčenú skúsenosť do širokej praxe.

6.2 PRACOVNÁ INTEGRÁCIA⁴¹

Úspešná integrácia obyvateľov segregovaných rómskych osád na trhu práce si vyžaduje systematický a dlhodobý prístup. Aktivity súvisiace s podporou zamestnanosti, hľadaním a udržaním adekvátneho pracovného uplatnenia pre ľudí zo sociálne vylúčených komunit sú však „behom na dlhú trať“. V rámci projektu Komunita na ceste k prosperite⁴² sme realizovali a overovali množstvo sociálnych inovácií vrátane testovania nového nástroja sociálnej práce s klientmi zo segregovanej osady – mediácie pracovnej integrácie.

- Publikácia predstavuje výsledky, skúsenosti a odporúčania, ktoré sme nadobudli,
- prináša prehľad stavu verejných politík v oblasti zamestnávania na národnej a európskej úrovni,
- popisuje inovatívny nástroj sociálnej práce mediáciu pracovnej integrácie a metódy práce s klientom,
- predstavuje konkrétné príklady aplikácie systémových opatrení a politík zamestnanosti v práci s klientmi zo sociálne vylúčených komunit,
- zaobrá sa aplikáciou opatrení na trhu práce v súvislosti projektom svojpomocnej výstavby,
- hovorí o zvyšovaní zamestnatelnosti v komunitách prostredníctvom zvyšovania kvalifikácie

a druhošancového vzdelávania, ale tiež finančného vzdelávania a vytvorením inovatívneho mikropôžičkového sociálneho fondu,

- prináša odporúčania pre zamestnávateľov,
- uvádza príklady dobrej praxe.

Publikácia je určená ľuďom, ktorí pôsobia v pomáhajúcich profesiách, na úradoch práce, vo vzdelávacích inštitúciách, zamestnávateľom a všetkým tým, ktorí by sa mali venovať zvýšeniu zamestnanosti obyvateľov segregovaných komunit, vrátane vysokých štátnych úradníkov a tvorcov politík pre málo rozvinuté lokality, čo sú veľkou mierou práve tie, kde sa sústreďuje vylúčené obyvatelstvo.

SKÚSENOSTI
VÝSLEDKY
ODPORÚČANIA

PRACOVNÁ INTEGRÁCIA

⁴¹ Hrubá Lucia, Mačáková Slávka, Stašáková Ľudmila, Zelizňáková Eva: Pracovná integrácia, skúsenosti – výsledky – odporúčania. ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj, 2016, s. 66. Dostupné aj na <http://bit.ly/2beqGcz>, resp. <http://bit.ly/2s2blgL>

⁴² Tento rozsiahly projekt sme realizovali od mája 2012 do konca roka 2015. Jeho zámerom bolo prispieť k sociálnej integrácii a inkluzii detí zo sociálne znevýhodnených rómskych komunit a k zníženiu sociálno- ekonomickej rozdielov medzi väčšinovým obyvatelstvom a rómskou menšinou. Dostupné na <http://bit.ly/2rt3Mlr>

PUBLIKÁCIE

6.3 UČÍME SA UČIŤ SA⁴³

Táto naša dosiaľ najrozsiahlejšia publikácia podáva dôkaz o tom, že deti z rómskych osád, rovnako ako všetky ostatné zdravé deti, sú vzdelávateľné a rady sa učia, pravda, ak majú vytvorené férkové podmienky.

Po publikácii Učme sa učiť sa⁴⁴ je to už druhá kniha o prednostiach a aplikovaní Feuersteinovej metódy Inštrumentálneho obohacovania (FIE) v prostredí detí zo segregovaných osád.

Mottom novej publikácie je myšlienka tvorca metódy, izraelského psychológa, profesora Reuena Feuersteina: „Ak nie si pripravený všímať si silné stránky svojich žiakov, nedotýkaj sa ich slabých stránok.“

Prvá časť publikácie

- prezentuje súčasný stav vo vzdelávaní detí zo segregovaných komunit,
- ponúka riešenia a témy na zamyslenie sa z domáčich i zahraničných skúseností,
- predstavuje rigorózny experiment, prostredníctvom ktorého sa v spolupráci s výskumníkmi z Ka-tedry psychológie Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe overovala Feuersteinova metóda Inštrumentálneho obohacovania (FIE) a porovnávala sa jej efektívnosť s metódou Križomkrážom,
- zhŕňa výsledky výskumu a interpretuje ich textom i grafikou,
- navrhuje, ako zmeniť súčasný stav,
- prináša odporúčania pre prax.

Druhá časť publikácie

- približuje činnosť a význam školských klubov FIE, ktoré pracovali v spolupráci s mestnými základnými školami v troch lokalitách, kde ETP pôsobilo,

- popisuje a charakterizuje jednotlivé inštrumenty FIE a spôsob práce s nimi,
- približuje činnosť a význam školských klubov Križom-krážom, ktoré pracovali v spolupráci s mestnými základnými školami v troch lokalitách, kde ETP pôsobilo,
- popisuje päť edukačných oblastí, učebné zdroje, stimulačný program, dramatické projekty, rozvíjanie matematických schopností a hry,
- prináša ukážky pracovných listov, prác detí a ďalší bohatý a inšpiratívny obrazový materiál.

Publikácia je určená pedagógom pri práci s deťmi z vylúčených komunit a všetkým kompetentným, v ktorých moci je skvalitniť vzdelávanie detí zo segregovaného prostredia a dať im tak väčšie šance do života.

SKÚSENOSTI
VÝSLEDKY
ODPORÚČANIA

UČÍME SA
UČIŤ SA

⁴³ Mačáková Slávka, Révészová Zuzana, Orságová Lenka, Pustulková Danka, Fortunová Vladimíra, Pavlovská Soňa, Pilipčuková Natália, Borzová Veronika: Učíme sa učiť sa, skúsenosti – výsledky – odporúčania. ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj, 2016, s. 240. Dostupné aj na <http://bit.ly/2fxspu5>, resp. <http://bit.ly/2s2cc6z>

6.4 LETÁKY

Obidva naše nové letáky mali „premiéru“ v máji na Metodickom dni o inovatívnych postupoch v Starej Ľubovni-Podsadku.

Dvojstranový leták **UČÍME SA UČIŤ SA⁴⁵**, ktorý vyšiel v máji, v skratke prezentuje, ako pracujeme s deťmi zo segregovaných rómskych komunití, ktoré spravidla začínajú povinnú školskú dochádzku bez predchádzajúcej predškolskej prípravy. Odpovedáme v ňom na otázky:

- Prečo?
- Ako na to
- Čo je cieľom?
- Kto nám s tým pomáha?

Štvorstranový leták **ZVÄČŠUJEME MOŽNOSTI – ZMENŠUJEME ROZDIELY⁴⁶** veľmi stručne vyjadruje, že našim cieľom je prispieť k osobnostnému rozvoju zraniteľných skupín obyvateľov, najmä detí. Preto klientom ukazujeme cestu, ako aktívne riešiť svoje problémy a neostať v situácii obete. Skúsenosti nás presvedčajú, že pozitívne zmeny v segregovaných komunitách sú možné. Leták sa sústredí najmä na vzdelávanie.

⁴⁴ Mačáková Slávka, Heveriová Mária, Šimková Simona, Vavrinčík Martin: Učme sa učiť sa, Pilotná aplikácia metódy Feuersteinovho Inštrumentálneho obohacovania vo vzdelávaní detí z marginalizovaných komunití. ETP Slovensko - Centrum pre udržateľný rozvoj, 2015, s. 38. Dostupné aj na <http://bit.ly/2qv6JDI>, resp. <http://bit.ly/2r0sLS9>

⁴⁵ <http://bit.ly/2qviLg2>

⁴⁶ <http://bit.ly/2s2d4lz>

7. KALENDÁR

JANUÁR

- **PREZIDENT SR ANDREJ KISKA V HUMENNOM** sa utečencom prihovoril: Milé deti, milé mamy, milí otcovia, milí starí rodičia, pričom ocenil prácu neziskových organizácií.
- **U PRINCA CHARLESA v ŠKÓTSKU** bola s prezidentom SR Andrejom Kiskom riaditeľka ETP Slávka Mačáková.
- **ETP NAVRHLO MESTU KOŠICE SPOLUPRÁCU** pri zlepšení situácie na Luníku IX.
- **STRETNUTIE RODIČOV PREDŠKOLÁKOV** vo Veľkej Ide na otvorenej vyučovacej hodine, kde sa rodičia presvedčili, ako veľa sa ich ratolesti naučili.

FEBRUÁR

- **VYŠIEL PRVÝ TITUL Z NAŠEJ NOVEJ EDÍCIE** – Mentorský Program - pre ktorú bude príznačný kvalitný text a jednotná grafika.
- **ZÁBAVA NA KARNEVALOCH** bola vo všetkých komunitných centrach.
- **BEZ NUDY** trávili deti z Podsadku celý týždeň jarných prázdnin. Príťažlivý program mali aj v Ránkovciach a Veľkej Ide.
- **RÓMOM SA TREBA VENOVAŤ OD KOLÍSKY PO KARIÉRU** – pod týmto názvom vyšiel v denníku Sme rozhovor so Slávkou Mačákovou⁴⁷.
- **PRVÉ A DRUHÉ STRETNUTIE ZÁSTUPCOV MESTA KOŠICE A ETP O PODMIENKACH A SPOLUPRÁCI** pri svojpomocnej, samofinancovanej výstavbe domov na Luníku IX.
- **VÝLET DO KOŠÍC** si urobili klienti z ETC Humenné.

⁴⁷ <http://bit.ly/2rt02qq>

Rómom sa treba venovať od kolísky po kariéru

Rozhovor so Slávkou Mačákovou, riaditeľkou neziskovej konzultačno-vzdelávacej organizácie ETP Slovensko.

10.2.2016

Veľa Slovákov vníma problém s marginalizovanými rómskymi komunitami tak, že naň existujú jednoduché riešenia, ale tie nikto nemá odvahu urobiť – prísne zákony, tvrdia policajti, obmedzenie sociálnych dávok. Ako by ste ho riešili vy?

„Jednoduché riešenia zložitých problémov neexistujú. Neriešenie alebo neodborné riešenie najvypuklejších problémov však ešte viac skomplikuje už aj tak ťažkú situáciu. Uvediem príklad. Už v roku 2008 a potom opakovane v rokoch 2010 a 2012 sme mestu Košice ponúkali spoluprácu pri riešení bývania na Luníku IX. Navrhovali sme postupné rekonštrukcie bytov využitím našich vtedajších projektov spriateľa a mikropôžičkového. Ak by mesto súhlasilo, obyvatelia Luníka IX si mohli sporiť na opravu bytov, v ktorých bývali. Mesto na naše ponuky nereagovalo. Výsledkom nečinnosti mesta je osada Mašličkovo so všetkými dôsledkami. Možnosti našich projektov využili stovky obyvateľov iných miest a obcí na strednom a východnom Slovensku a zrekonštruovali si bývanie. Postavenie jedného domu v Rankovciach aj s pozemkom vychádza na približne 10-tisíc eur. Mesto Košice postavilo na Luníku IX v minulom roku nájomné byty pre dvanásť rodín za 550-tisíc eur. Za tie isté peniaze mohlo namiesto dvanástich rodín získať nové bývanie 55 rodín.“

KALENDÁR

MAREC

- **V PODSADKU VZNIKOL SPEVÁCKY ZBOR.** Predchádzali mu výberi budúcich spevákov.
- **TRETIE STRETNUTIE ZÁSTUPCOV MESTA KOŠICE A ETP SLOVENSKO.**
- **PROGRAM K MDŽ** pripravili pre svoje mamy deti v komunitných centrach.
- **POSEDENIE PRI ČAJI A DOMÁCICH KOLÁČOV,** ktoré upiekli muži v ETC k MDŽ.
- **INDOOR IHRISKO GULÔČKA** navštívili klienti ETC.
- **V BÁBKOVOM DIVadle** v Košiciach na predstavení Koziatka a vlk sa stretli deti z Rankoviec a Veľkej Idy a spoločne sa aj prešli po meste.

KALENDÁR

APRÍL

- **ČHAVORENGE IDY KELAROVEJ** má nových členov - chlapcov z Rankoviec a Podsadku.
- **GALAVEČER 2016** v Podsadku vyše dvoch hodín zabával viac ako šesťstočlenné publikum. Účinkujúci mali od päť do päťdesiat rokov a bolo ich takmer šesťdesiat.
- **VEREJNÉ TANEČNÉ VYSTÚPENIE SOMÁLSKÝCH DIEVČAT S RÓMSKOU TANEČNOU SKUPINOU** z Podskalky pri Humennom. Klientky z ETC chodili nacvičovať na Podskalku raz týždenne od februára.
- **DEŇ NARCISOV** – Klienti ETC boli na prednáške o zdravom životnom štýle vo Vihorlatskom múzeu.
- **ZAMESTNANCI ETP ABSOLVOVALI ŠKOLENIE NA PC HRY** v komunitnom centre vo Veľkej Ide.
- **O BEZPEČNOSTI A SPRÁVANÍ SA NA CESTE, FAJČENÍ, DROGÁCH A ALKOHOLE** besedovali v komunitnom centre Veľká Ida predškoláci a ich rodičia s policajtmi.
- **ZAMESTNANCI ETP ABSOLVOVALI ŠKOLENIE BAŤA JUNIOR ACHIEVEMENT** v komunitnom centre vo Veľkej Ide.
- **DEŇ ZEME** - komunitné centrum Rankovce v spolupráci so Základnou školou Herľany zorganizovalo zber odpadkov v obci. Deň sme ukončili spoločnou opekačkou.

KALENDÁR

MÁJ

- **PRVÚ CENU NADÁCIE ORANGE** v kategórii Sociálna inkluzia získalo ETP.
- **VEDECKÝ DEŇ S UKÁŽKAMI ZAUJÍMAVÝCH EXPERIMENTOV** zažili deti i dospelí v ETC.
- **DEŇ MATIEK** si pripomenuli deti i mamičky vo všetkých našich komunitných centrách i v ETC.
- **METODICKÝ DEŇ O INOVATÍVNYCH EDUKAČNÝCH POSTUPOCH** v Podsadku predstavil aplikáciu metódy Feuersteinovho inštrumentálneho obohacovania a vzdelávacej metódy Krízom-krážom v prostredí formálneho vzdelávania.
- **ŠKOLILI SA ASISTENTI ETP**, ktorí denne vy-pomáhajú v školských kluboch a pri vzdelávacích aktivitách komunitného centra.
- **BÁBKOVÉ DIVADLO V KOŠICIACH** navštívili deti z Rankoviec. Predstavenie Tri prasiatka sa im páčilo.
- **HOSTIA ZO ŠVAJČIARSKA, STREDNEJ A VÝCHODNEJ EURÓPY** navštívili aj Rankovce, kde sa oboznámili s výsledkami nášho projektu Komunita na ceste k prosperite a so svojpo-mocnou výstavbou.
- **CIRKUS, KTORÝ HOSŤOVAL V KOŠICIACH**, navštívili malí prváci zo školských klubov v Ran-kovciach a týždeň predtým mentorované deti.
- **AKO TESTOVAŤ NA ZÁVER** sa učia študentky, ktoré spolupracujú na našom kontrolovanom ex-perimentálnom výskume.

- **VÝLET DO KOŠÍC** sme zorganizovali pre klientov z ETC Humenné.
- **VÝLET NA BREKOVSÝ HRAD A FILMOVÝ FES-TIVAL** pod holým nebom sa klientom z ETC veľmi páčil.
- **PRAXUJE U NÁS ZAHRANIČNÁ ŠTUDENTKA** a oceňuje prácu ETP.

KALENDÁR

JÚN

- **ZBIERAJÚ SA VÝSTUPNÉ ÚDAJE** od žiakov v školských kluboch pre kontrolovaný experimentálny výskum, ktorý realizuje tím z Pedagogickej fakulty Karlovej univerzity.
- **MDD MALÝM KLIENTOM Z ETC** priniesol vychádzku do mesta na vystúpenia pre deti a zmrzlinu.
- **MDD V KOMUNITNÝCH CENTRÁCH** znamenal zábavu, pobyt v prírode, opekačky, športové zápolenia.
- **VÝLETY** na prítažlivé miesta pripravili pre deti za dobrú prácu počas celého školského roka všetky komunitné centrá.
- **NÁVŠTEVA ZOO** potešila deti zo školského klubu vo Veľkej Ide.
- **DETSKOU ŽELEZNICOU** sa previezli a prezreli si Košice malí Rankovčania.
- **NÁVŠTEVA ÚČASTNÍKOV AKADEMIE SOCIÁLNEJ DEMOKRACIE** v Rankovciach.
- **PRO BONO MARATÓN** organizovaný Nadáciou Pontis a spolupráca s Istropolitana Ogilvy nám vnukol úžasnú myšlienku – online mentoring.
- **FREKVENTANTI ZDRAVOTNEJ VÝCHOVY A FINANČNÉHO VZDELÁVANIA** v komunitných centrách absolvujú testy.
- **SIRÉNAMI A MAJÁKMI** slávnostne ukončili školský rok v školských kluboch FIE a Krížomkrážom v Starej Ľubovni-Podsadku. Medzi deti

prišli Ľubovnianski hasiči.

- **DVOJDŇOVÉ STRETNUTIE MENTOROV** sa uskutočnilo v Košickej Belej.

KALENDÁR

JÚL

- **PRIPRAVUJEME TÁBOR 2016 SCHOPNÉ DETI.**
Venovali sme mu hodiny práce, telefonátov, porady, konzultácie...
- **EID AL FITR – OSLAVA KONCA RAMADÁNU** sa uskutočnila v ETC.
- **JA ZÁKLADY PODNIKANIA** bol päťdňový kurz v spolupráci s Junior Achievement, ktorým vo Veľkej Ide prešlo dvanásť detí. Odmenou bol certifikát a spoločná opekačka.
- **VÝLET DO KOŠÍC** sme zorganizovali pre klientov z ETC Humenné.
- **VYHĽIADKOVÚ PLAVBU PO ZEMPLÍNSKEJ ŠÍRAVE** si užili klienti ETC.

KALENDÁR

AUGUST

- **TÁBOR 2016 SCHOPNÉ DETI alebo LETNÁ AKADEMIA BEZ PREDSUDKOV** priniesol päť dní, bohatých na zábavu, poučenie, šport a nové kamarátstva.
- **NA TÁBORE ČHAVORENGE V ČECHÁCH S IDOU KELAROVOU** a spevákmi zboru sa stretli aj Patrik Turták a Tomáš Hada z Rankoviec.
- **1. MIESTO VO FOTOSÚŤAŽI MENŠINY NA SLOVENSKU V OBRAZOCH** získali mentorované deti z Veľkej Idy.
- **PHOTOVOICE ŠTÚDIA V RÓMSKEJ OSADE** v Podsadku.
- **NA ZMRZLINU** si vyšli klienti z ETC
- **ZAMESTNANCI ABSOLVOVALI SEMINÁR MOJA PRVÁ ŠKOLA.**
- **OLYMPIJSKÉ HRY - RIO - RANKOVCE 2016** dali príležitosť deťom z komunitného centra v Rankovciach, aby ukázali svojho športového a férkového ducha, ako sa to dialo na skutočnej, práve prebiehajúcej olympiáde.
- **POHYBOVÝ WORKSHOP** s troma dobrovoľníkmi z Prahy trval vo Veľkej Ide osem dní.

KALENDÁR

SEPTEMBER

- **TROJROČNÉ DETI NASTÚPILI NA PREDŠKOLSKÚ PRÍPRAVU** už tretí raz od roku 2014. V Rankovciach ich je osem a vo Veľkej Ide dve trojročné deti. Spolu navštevuje naše predškolské kluby 67 detí vo veku od troch do šiestich rokov, z toho v Rankovciach 29, v Podsadku 18 a vo Veľkej Ide 20.
- **KARNEVAL** pred začiatkom školského roka usporiadali v Rankovciach. V komunitnom centre sa zabávalo 85 detí.
- **ŠKOLSKÝ KLUB FIE** sme znova otvorili v Rankovciach, Starej Ľubovni - Podsadku a Veľkej Ide.
- **DO ZMIEŠANEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLY V MESTE** prestúpilo prvých šesť detí z osady Podsadek.
- **DO 1.TRIEDY A NIE DO NULTÉHO ROČNÍKA** nastúpili tri deti z predškolskej prípravy v komunitnom centre Veľká Ida.
- **KLUBY RODIČOV ROZBEHLI PRÍŤAŽLIVÚ PRÁCU.** Stretávajú sa raz do týždňa vo všetkých komunitných centrách pod vedením invenčnej a medzi rodičmi obľúbenej Boženy Tokárovej.
- **MÁME DVE NOVÉ STREDOŠKOLÁČKY** z Veľkej Idy v maturitnom odbore .
- **DVE STREDOŠKOLÁČKY Z RANKOVIEC** sú už tretiačky v maturitnom odbore a tretiak v maturitnom odbore je aj študent z Veľkej Idy.
- **SVIATOK OBETE EID AL ADHA** si pripomenuli klienti v ETC.

- **NA RYBAČKU NA BRESTOVSKÉ JAZERÁ** sa trikrát vybrali klienti z ETC.
- **ŽENY HÁČKUJÚ PRESTIERANIE** na krúžku OZ Minorita, ktorý v komunitnom centre v Rankovciach vedie Lucia Sámeľová.
- **REFRESH FIE** v Herľanoch pre lektorov Feuersteinových klubov.
- **LOKÁLNI MENTORI A PRACOVNÍCI KOMUNITNÝCH CENTIER** sa stretli už druhýkrát.

KALENDÁR

OKTÓBER

- **ONLINE MENTORING SCHOPNÉ DETI ŠTARTUJE.** Na stránke www.schopnedeti.sk a na Facebooku sa objavujú prvé videopríhovory osobností, ktoré podporujú dobrú myšlienku. Behom prvého mesiaca sa prihlásilo 24 záujemcov o mentorovanie na diaľku schopných detí z rómskych osád.
- **DO VÝTVARNEJ SÚŤAŽE VYČISTÍM SI OKOLIE, CHCEM ŽIŤ V ČISTEJ OBCI** sa zapojili deti z Rankoviec a celý mesiac tvorili súťažné práce. Piatak Lukáš Hada získal 3. miesto.
- **VYŠIEL PRVÝ BLOG V SME⁴⁸** ako dôsledok spolupráce na Projekte expertného dobrovoľníctva organizovaného LEAF. Blogy vychádzali do konca roka⁴⁹ a mali vysokú čítanosť.
- **MEMORANDUM S MESTOM KOŠICE** o pomoci sociálne znevýhodneným obyvateľom mesta Košice je podpísané.
- **PODPORA A "RESTART" PRI PRÁCI S DEŇMI Z MARGINALIZOVANÝCH KOMUNÍT** – tak sme nazvali stretnutie ETP tímu so všeestrannou Janette Maziniovou-Motlovou, autorkou knihy Cigánka.
- **NA SÚŤAŽI SPEV BEZ HRANÍC** sa zúčastnila aj kapela z komunitného centra vo Veľkej Ide.
- **PRÁCA S HLINOU** vyplnila tri tvorivé dielne v ETC. V spolupráci s občianskym združením Annogallery sa vyrábali svietniky.
- **DIVADELNÝ KRÚŽOK KOMUNITNÉHO CENTRA RANKOVCE** vystupoval na stretnutí dôchodcov v Herlanoch.

⁴⁸ <http://bit.ly/2rsTMil>

⁴⁹ <http://bit.ly/2s8Bj6T>; <http://bit.ly/2s8JCjc>; <http://bit.ly/2r86KPE>;

- **HALLOWEEN** bol so zábavou a s vyzávaním tekví.

SME blog

8 prekvapivých vecí, ktoré som sa naučil v tábore s rómskymi deťmi

8.8.2016

Je našou povinnosťou skutočne spoznať tých, o ktorých sa vedú krčmové reči, ktorých druhí osočujú, aby sme zistili, či máme pravdu, alebo iba predsudky. Či už ide o Rómov, alebo o kohokoľvek ďalšieho.

Minulý týždeň som sa zúčastnil tábora Schopné deti - Letná akadémia bez predsudkov vo Vyšných Ružbachoch, kde som spoznal 48 detí a 10 vedúcich. Deti boli z troch osád: Veľkej Ide, Rankoviec a Starej Ľubovne. Vedúci tábora pracujú ako sociálni pracovníci v komunitných centrach v týchto rómskych osadách. Celý projekt zastrešovala nezisková organizácia ETP Slovensko. Ja som sa tábora zúčastnil ako dobrovoľník a pre deti som pripravil zopár aktivít súvisiacich s médiami.

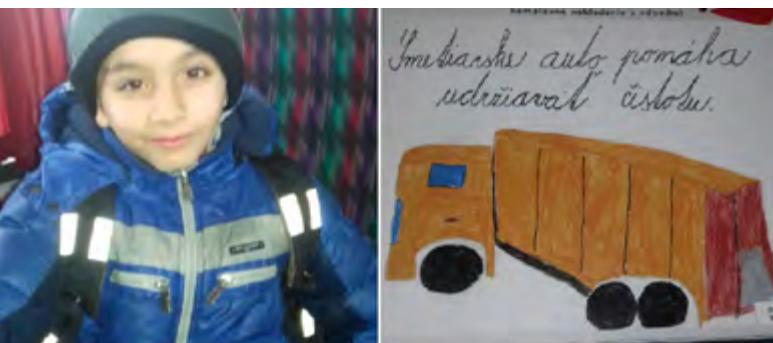
- 1. Deti ako ostatné**
- 2. Miluj svojho blízkeho ako seba samého.**
- 3. Slovenčina a rómčina ako cudzí jazyk**
- 4. Deti sa bavia a tancujú, ako keby zajtrajšok ani nemal prísť**

**SCHOPNÉ
deti**

**EMA CHCE BYŤ UČITEĽKOU.
POMÔŽTE JEJ SPLNIŤ SI SEN!**

**VENUJTE SVOJ ČAS SPLNENIU DETSKÝCH
SNOV AKO ONLINE MENTOR NA
WWW.SCHOPNEDETI.SK**

POHNITE S TÝM

KALENDÁR

NOVEMBER

- **SPOLUPRÁCA S VÝSKUMNÍKMI Z KARLOVEJ UNIVERZITY V PRAHE** sa zavŕšila výskumnou správou Kluby FIE a KK: Vplyv na kognitívne, jazykové a matematické výkony.
- **VZDELÁVAME FÉROVO?** – prezentácia na medzinárodnej konferencii organizovanej verejnou ochrankyňou práv.
- **FIE VO VZDELÁVANÍ ŽIAKOV Z MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNÍT** už tretíkrát na seminári v Bratislave.
- **DEŇ ÚCTY K STARŠÍM** si rankovské deti pripomneli výrobou darčekov pre babky a dedkov.
- **OSVIENČIM NAVŠTÍVILI MENTOROVANÉ DETI Z RANKOVIEC.** Nápad na výlet vznikol na Nových horizontoch po čítaní bájky Vojak a kôň. Od týrania zvierat sme sa postupne cez tému ubližovania bezbranným ľuďom prepracovali až k rómskemu holokaustu.
- **TROJDŇOVÝ WORKSHOP NA VÝMENU SKÚSENOSTÍ, ANALÝZU, NÁVRHY A TVORBU ODPOŘUCHANÍ PRE AKTUALIZÁCIU KONCEPCIE KOMPLEXNÉHO RIEŠENIA SITUÁCIE NA SÍDLISKU LUNÍK IX.**
- **ZÍSKALI SME PRVÉHO SÚKROMNÉHO FIREMnéHO SPONZORA ZO SLOVENSKA.**
- **ETP V PROJEKTE MOOC4EU.**
- **Na FUTBALOVOM TURNAJI** na ZŠ v Koškovciach sa zúčastnili aj deti z ETC.

- **S INTERAKTÍVNymi TABUĽAMI** pracujú v komunitných centrách už aj naši predškoláci.

KALENDÁR

DECEMBER

- **BILLBOARDY SCHOPNÉ DETI** sú v Bratislave a v Košiciach až do februára 2017
- **EXKURZIU DO STOLÁRSKEJ DIELNE** v Belej nad Cirochou si urobili klienti ETC.
- **NAPÍSALI SME LIST PREMIÉROVI⁵⁰** a navrhli sme mu, aby sa pri integrácii Rómov inšpiroval našimi skúsenosťami.
- **HOUR OF CODE** zlákal aj deti v našich komunitných centrách, čím sa pridali k miliónom detí na celom svete, ktoré takto oslavujú informatiku.
- **VÝLET DO KOŠÍC** si znova urobili klienti ETC
- **MIKULÁŠ** zavítal do všetkých komunitných centier.
- **NOVÉ HRAČKY PRE DETI** prišli do všetkých komunitných centier.
- **NA KOŠICKÝCH VIANOCIACH** sme v stánku, ktorý nám prepožičali US Steel, ponúkali okrem príťažlivých vianočných drobností spod rúk našich detí aj informácie o online mentoringu Schopné deti.
- **VIANOČNÝ VEČIEROK** mal tím ETP v Košickej Belej.

⁵⁰ <http://bit.ly/2raz451>

8. PARTNERI A DONORI

- Akreditované tréningové centrum Inštrumentálneho obohacovania Reuvena Feuersteina pri Pedagogickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe
- Art Active (Rumunsko)
- Brestenská Eva
- Charlie Karlín
- Cirkevný zbor evanjelickej cirkvi augsburského vyznania Rankovce
- Člověk v tísni Slovensko
- Dramatic Adventure Theatre – DAT (Spojené štáty americké)
- Day2 International (Spojené štáty americké)
- Feuersteinov Inštitút (Izrael)
- Habitat for Humanity International
- Hollen, s.r.o.
- Heineken
- Humanitárny program Cirkvi Ježíša Krista svätých neskorších dní
- Islamská nadácia na Slovensku
- Istropolitana Ogilvy Junior Achievement Slovensko
- Karpatská nadácia
- Katedra psychológie Pedagogickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe
- Konzervatórium Exnárova č. 8, Košice
- LEAF
- Lipčák Andrej
- Little Lane
- Materská škola v Rankovciach
- Mesto Stará Ľubovňa
- Migračný úrad Ministerstvo vnútra SR
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
- Ministerstvo vnútra SR MUS-E Neapol (Taliansko)
- Nadácia Friedricha Eberta na Slovensku
- Nadácia SOClA
- Nadácia ORANGE
- Nadácia Pontis
- Nadácia U.S. Steel Košice
- Nadácie Velux
- Občianske združenie Equity
- Občianske združenie MIRET
- Občianske združenie Pre lepší život
- Obec Cakov
- Obec Číž
- Obec Drňa
- Obec Hodejov
- Obec Jesenské
- Obec Ostrovany
- Obec Rankovce
- Obec Šimonovce
- Obec Veľká Ida
- Obec Veľký Blh
- Poisťovňa Generali
- Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
- Rómsky vzdelávací fond
- Rozvojová banka Rady Európy
- Slovenský Červený kríž
- Sociálny Prešov
- Sons-Croisés (Francúzsko)
- T-Systems Slovakia
- Technická univerzita v Košiciach
- The Mosaic Art&Sound (Veľká Británia)
- UNHCR – Úrad Vysokého komisára pre utečencov na Slovensku
- Únia žien Slovenska
- Union Romani (Španielsko)
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Košice
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Stará Ľubovňa
- Úrad vlády SR, Program švajčiarsko – slovenskej spolupráce
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- Veľvyslanectvo USA v SR
- Výkonná agentúra Európskej komisie pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru (EACEA)

- Základná škola Herľany
- Základná škola Podsadek
- Základná škola Veľká Ida

9. ĽUDIA V ETP SLOVENSKO

VÝKONNÁ RADA

Vladimír IRA, predseda výkonnej rady
Thomas GREY, člen výkonnej rady
Graham JEFFS, člen výkonnej rady

DOZORNÁ RADA

Milena BUKSÁROVÁ, členka dozornej rady
Daniela FAJKUSOVÁ, členka dozornej rady
Katarína ŠTOFANOVÁ, členka dozornej rady

KANCELÁRIA V KOŠICIACH

Slávka MAČÁKOVÁ, riaditeľka
Michaela CSALOVÁ, zástupkyňa riaditeľky
Lenka ORSÁGOVÁ, programová riaditeľka do decembra 2016
Ľudmila STAŠÁKOVÁ, koordinátorka sociálnej a ekonomickej integrácie
Eva ZELIZŇÁKOVÁ, koordinátorka programu Bývanie do júna 2016
Monika DOĽAKOVÁ, administratívna pracovníčka
Mária GEDEONOVÁ, supervízorka
Beáta HYBÁČKOVÁ, PR manažérka
Ondrej KOVÁČ, účtovník
Peter PELÁK, koordinátor stavebných prác
Zuzana RÉVESZOVÁ, supervízorka školských klubov Križom-krážom do novembra 2016
Monika SINUOVÁ, supervízorka práce s rodičmi od decembra
Soňa SOĽÁKOVÁ, analytička
Božena TOKÁROVÁ, supervízorka práce s rodičmi od septembra
Lenka CZEKKOVÁ, projektová koordinátorka, na materskej dovolenke
Gabriela JACKOVÁ, analytická pracovníčka, na materskej dovolenke

KOMUNITNÉ CENTRUM RANKOVCE

Mirón DUDA, vedúci komunitného centra, mentor, do júla 2016

MÁRIA MIŠCÍKOVÁ, vedúca komunitného centra, mentorka, od septembra 2016

Danka KUBÍNYOVÁ, špeciálna pedagogička
Monika BEŇOVÁ asistentka vedúcej komunitného centra, mentorka, tútorka
Marta ŠIŠKOVÁ, asistentka pri doučovaní a krúžkovej činnosti
Lucia SAMEĽOVÁ, lokálna asistentka
Ľuboslav BEŇO, mentor, tútor
Miroslava ČEREVKOVÁ, mentorka, tútorka
Alla SMÝKALOVÁ, spolupráca pri realizácii školských klubov FIE a Križom-krážom

KOMUNITNÉ CENTRUM STARÁ ĽUBOVŇA

Peter GOMOLÁK, vedúci komunitného centra, mentor
Soňa PAVLOVSKÁ, špeciálna pedagogička, mentorka
Lukáš BUŽO, asistent vedúceho komunitného centra, tútor
Mária HAVRANOVÁ, mentorka
Radoslav MASLÍK, mentor
Mária MATISOVÁ, mentorka
Slavomír STRAKULA, mentor
Magdaléna BAČOVÁ, tútorka
Slavomíra GRIBOVÁ, spolupráca pri realizácii školských klubov FIE a Križom-krážom
Anna HRICEŇÁKOVÁ, učiteľka v školskom klube Križom-krážom
Tatiana JARABINSKÁ, učiteľka v školskom klube Križom-krážom
Anna TVRDÁ, učiteľka v školskom klube Križom-krážom

KOMUNITNÉ CENTRUM VEĽKÁ IDA

Lucia LUČAILOVÁ, vedúca komunitného centra, mentorka
Vladimíra FORTUNOVÁ, špeciálna pedagogička, tútorka
Martin BALOG, asistent vedúcej komunitného centra, do júna 2016
Veronika BORŽOVÁ, asistentka vedúcej komunitného centra, mentorka
Jozefína JANOVÁ, lokálna asistentka
Gabriela VALENTOVIČOVÁ, lokálna asistentka
Antoine DeHERTOG, mentor

Irena FEDEROVÁ, mentorka
Martina FILICKÁ, mentorka
Gabriela SÁNDOROVÁ, mentorka
Lenka SOPKOVÁ, mentorka
Stela HAJDUČEKOVÁ, tútorka
Monika TIRPÁKOVÁ, tútorka
Terézia BESTERCIOVÁ, spolupráca pri realizácii školských klubov
FIE a Krížom-krážom
Jana FEČKOVÁ, učiteľka v školskom klube Krížom-krážom
Natália PILIPČUKOVÁ, učiteľka v školskom klube FIE, lektorka FIE

EVAKUAČNÉ TRANZITNÉ CENTRUM HUMENNÉ

Vladimír NESRSTA, koordinátor
Miroslava MIHOKOVÁ, zástupkyňa koordinátora, na materskej dovolenke
Alena KNEŽOVÁ, administratívna pracovníčka a učiteľka
Alexandra FAJFEROVÁ, učiteľka v predškolskom klube
Matúš FLIMEL, učiteľ v školskom klube
Miriam KNOLL, učiteľka v školskom klube do augusta 2016
Sandra PALENČÁROVÁ, učiteľka v školskom klube
Ingrid MIŠKOVÁ, učiteľka v školskom klube
Katarína GABAJOVÁ, sociálna pracovníčka
Jana HRAMODOVÁ, sociálna pracovníčka
Michal KARAS, sociálny pracovník
Dáša LUKAČOVÁ, sociálna pracovníčka
Štefánia MIKOVÁ, sociálna pracovníčka
Michal PARNICA, sociálny pracovník
Zdenka RABATINOVÁ, sociálna pracovníčka
Vladimír SKOUPIL, sociálny pracovník
Jozef ŽIPAJ, sociálny pracovník
Mária GEDEONOVÁ, psychologička
Alena KOSTELNÍKOVÁ, psychologička
Ol'ga KOSTELNÍKOVÁ, psychologička
Dawood KHWAJA, lekár
Peter POLAKOVSKÝ, pediatrer
Alica KOLESÁROVÁ, zdravotná sestra
Ján KRAVEC, zdravotný brat
Liban Ahmed ABDI, tlmočník do februára k Abdilfatahu Mussa ABDULAHU, tlmočník

Ali Mohamed ABDURAHMAN, tlmočník, do januára
Abdi Abdirahman AHMED, tlmočník
Faisal Jeilani MOHAMED, tlmočník
Abdirashid Ali SHIRE, tlmočník

ŠTUDENTKY PSYCHOLÓGIE SPOLUPRACUJÚCÉ NA VÝSKUME

Michaela Antoňáková
Jana Balaščáková
Marta Bertová
Lucia Stahovcová
Zuzana Šašalová

SPOLUPRACOVNÍCI V OBCIAKH ZAPOJENÝCH DO MIKROPÓŽIČKOVÉHO PROGRAMU

Cakov	Karol BARI, starosta obce
Číž	Klára TURISOVÁ, zamestnankyňa obce
Drňa	Miroslava MOLNAROVÁ, zamestnankyňa obce
Hodejov	Magdaléna CSENEOVÁ, matrikárka
Jesenské	Margita HRONCOVÁ, komunitná pracovníčka
Moldava	Daniela BODOVÁ, zamestnankyňa obce
nad Bodvou	Irma HORVÁTHOVÁ
Ostrovany	Cyril REVÁK, starosta
Rankovce	Stanislav HADA, starosta
Rudňany	Danka PUSTULKOVÁ
Spišské	Viera GONDOVÁ
Podhradie	
Šimonovce	Štefan BALOG, terénny sociálny pracovník
Veľký Blh	Monika SENDREIOVÁ, terénnna sociálna pracovníčka

VÝKAZ ZISKOV A STRÁT 2016

Výnosy	Nepodliehajúce dani	Podliehajúce dani	Spolu
Tržby za poskytnuté služby	0 €	0 €	0 €
Prijaté príspevky od iných organizácií	1 299 464 €	0 €	1 299 464 €
Prijaté príspevky od fyzických osôb	4374 €	0 €	4 374 €
Úroky	11 €	0 €	11 €
Ostatné výnosy	0 €	0 €	0 €
Spolu	1 303 849 €	0 €	1 303 849 €
<hr/>			
Náklady			
Spotreba materiálu a energie	66 385 €	0 €	66 385 €
Služby (cestovné)	18 946 €	0 €	18 946 €
Ostatné služby	188 842 €	0 €	188 842 €
Mzdové náklady	801 042 €	0 €	801 042 €
Dane a poplatky	75 €	0 €	75 €
Odpisy	787 €	0 €	787 €
Úroky	0 €	0 €	0 €
Iné ostatné náklady	803 €	0 €	803 €
Náklady na reprezentáciu	0 €	0 €	0 €
Poskytnuté prípevky fyzickým osobám	0 €	0 €	0 €
Spolu	1 076 880 €	0 €	1 076 880 €
Hospodársky výsledok	226 969 €	0 €	226 969 €

SÚVAHA

SÚVAHA 2016	
Aktíva	
Hmotný investičný majetok	18 676 €
Finančný majetok hotovosť	351 €
Finančný majetok bankové účty	530 850 €
Dlhodobé pohľadávky	191 600 €
Krátkodobé pohľadávky, preddavky	719 €
Spolu	742 196 €
Pasíva	
Základné imanie	33 493 €
Výsledok hospodárenia	635 489 €
Krátkodobé rezervy	0 €
Krátkodobé záväzky z obchodného styku	7 091 €
Záväzky voči zamestnancom	36 480 €
Daňové záväzky	4 325 €
Záväzky z dôvodu finančných vzťahov k štátному rozpočtu	0 €
Zúčtovanie so sociálnou poisťovňou a zdravotními poisťovňami	22 829 €
Časové rozlíšenie – výnosy budúcich období	2 290 €
Ostatné fondy	199 €
Spolu	742 196 €
Mikropôžičky poskytnuté klientom v roku 2016	8 050 €
Mikropôžičky splatené v roku 2016	22 459,30 €

GRANTY A PRÍSPEVKY

Granty a príspevky 2016			
Granty	Suma	Ostatné finančné príspevky/zmluvy	Suma
Úrad vlády SR - Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce	33 159,48 €	Príspevky z ÚPSVaR	6 949,78 €
Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov	619 346,89 €	2%	3 478,69 €
Nadácie VELUX	434 676 €	Nadácia Orange	18 021 €
Súkromný sponzor firma Hollen s.r.o.	140 000 €	Nadácia Pontis	1 508,79 €
Ministerstvo vnútra SR - ÚSVRK	6 000 €	Nadácia U.S. Steel Košice	588,06 €
Výkonná agentúra pre vzdelávanie, audiovizuálny sektor a kultúru	7 012,55 €	Ľudia ľuďom	2 355 €
Charlie Karlín	5 984,64 €	Príspevky fyzických osôb	1 145,55 €
Karpatská nadácia	13 570,55 €	Príspevky právnických osôb	840 €
Nadácia Friedrich Ebert Stiftung	9 200,64 €		
Celkom	1 303 837,62 €		

11. SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA

SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA

zakladateľom a statutárnemu orgánu občianskeho združenia ETP Slovensko – centrum pre udržateľný rozvoj

Správa z auditu účtovnej závierky

Názor

Úskutoční sme audit účtovnej závierky občianskого združenia ETP Slovensku – centrum pre udržateľný rozvoj („Združenie“), ktorá obsahuje záväzu k 31. decembru 2016, výkaz ziskov a strát za rok končiaci sa k uvedenému dátumu, a poznámky, ktoré obsahujú súhrn významných účtovných záhad a nútivých miestničí.

Podľa našho názora, priložená účtovná závierka poskytuje pravdivý a venuj obraz finančnej situácie Združenia k 31. decembru 2016 a výsledku jeho hospodárenia za rok končiaci sa k uvedenému dátumu podľa zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“).

Základ pre názor

Audit sme vykonali podľa medzinárodných auditorských štandardov (International Standards on Auditing, ISA). Naša zodpovednosť podľa týchto štandardov je uvedená v odseku Zodpovednosť auditora za audit účtovnej závierky. Od Zmluvy sme nezdvísli podľa ustanovení článku č. 423/2015 o statutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o statutárnom audite“) týkajúcich sa etiky, vrátane Etického kódexu audítora, relevantných pre naš audit účtovnej závierky a splnili sme aj ostatné požiadavky týchto ustanovení týkajúcich sa etiky. Sme presvedčení, že auditorské dôkazy, ktoré sme získali, poskytujú dosiaľačný a vhodný základ pre naš názor.

Zodpovednosť statutárneho orgánu za účtovnú závierku

Statutárny orgán je zodpovedný za zostavenie tejto účtovnej závierky tak, aby poskytovala pravdivý a venuj obraz podľa zákona o účtovníctve a za tie interne kontroly, ktoré považuje za potrebu na zostavenie účtovnej závierky, ktorá neobsahuje významné nesprávnosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby.

Pri zostavovaní účtovnej závierky je statutárny orgán zodpovedný za zhodnotenie schopnosti Združenia nepretržite pokračovať vo svojej činnosti, za opisanie skutočnosti týkajúcej sa nepretržitého pokračovania v činnosti, ak je to potrebné, a za použitie predpokladu nepretržitého pokračovania v činnosti v účtovníctve, ibaže by mal v úmysle Združenie zlikvidovať alebo ukončiť jej činnosť, alebo by nemal ani realistickú možnosť tiež tak urobiť.

Zodpovednosť auditora za audit účtovnej závierky

Našou zodpovednosťou je získať primerané uistenie, či účtovna závierka ako celok neobsahuje významné nesprávnosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, a vydali správu auditora, vrátane názoru. Primerané uistenie je uistenie vysokého stupňa, ale nie je zárukou toho, že audit vykonaný podľa medzinárodných auditorských štandardov vždy odhalí významné nesprávnosti, ak také existujú. Nesprávnosti môžu vzniknúť v dôsledku podvodu alebo chyby a za významné sa považujú vtedy, ak by sa dalo odôvodniť očakovať, že jednotlivé alebo v súlmine by mohli ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov, uskutočnené na základe tejto účtovnej závierky.

V rámci auditu uskutočneného podľa medzinárodných auditorských štandardov, počas celého auditu uplatňujeme odborný úsudok a zahŕňame profesionálny skepticizmus. Okrem toho:

- Identifikujeme a posudzujeme riziká významnej nesprávnosti účtovnej závierky, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, navrhujeme a uskutočňujeme auditorské postupy reagujúce na tieto riziká a ziskavame auditorské dôkazy, ktoré sú dosťatočné a vhodné na poskytnutie základu pre naši názor. Riziko nezdanlenia významnej nesprávnosti v dôsledku podvodu je vyššie ako toto riziko v dôsledku chyby, prícke podvod môže zahŕňať aj inú dohadu, falošenie, úmyselné vyniechanie, nepravdivé vylásenie alebo obidenie innej kontroly.
- Oboznádzujeme sa s internými kontrolami relevantnými pre audít, aby sme mohli overiť auditorské postupy vhodné za daných okolností, ale nie za účelom vyjadrenia názoru na efektivnosť interných kontrol Združenia.
- Hodnotime vhodnosť použitých účtovných zásad a účtovných metod a primeranosť účtovných odhadov a uvedenie s nimi súvisiacich informácií uskutočnení časopasným orgánom.
- Robíme záver o tom, či statútárny orgán vhodne v účtovníctve používa predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti a na základe ziskaných auditorských dôkazov záver o tom, či existuje významná neistota v súvislosti s udalosťami alebo okolnosťami, ktoré by mohli významne spochybniť schopnosť Združenia nepretržite pôsobiť v činnosti. Ak dospejeme k záveru, že významná neistota existuje, sme povinní upozorniť v našej správe auditora na súvisiace informácie uvedené v účtovnej závierke alebo, ak sú tieto informácie nedostatočne, modifikovať naši názor. Naše závery vychádzajú z auditorských dôkazov ziskaných do dátumu vydania našej správy auditora. Budúce udalosti alebo okolnosti však môžu spôsobiť, že Združenie prestane pokračovať v nepretržitej činnosti.
- Hodnotime celkovú prezentáciu, štruktúru a obsah účtovnej závierky vrátane informácií v nej uvedených, rako aj to, či účtovná závierka zahŕňava uskutočnené transakcie a udalosti spôsobom, ktorý vedie k ich vernému zobrazeniu.

Košice, Popradská 64, 30. mája 2017

Auditorská spoločnosť
AUDITCON SLOVAKIA s.r.o.
Licencia UDVA č. 398

Zodpovedný auditor
Ing. Eva Gazzdová
Licenciu SKAU č. 628

Online mentoring Schopné deti sa stretol s takým záujmom verejnosti, v aký sme ani nedúfali. Za online mentorov pritiahol skvelých ľudí z rôznych kútov Slovenska i Slovákov zo zahraničia a hneď si vyslúžil veľký mediálny ohlas. To nás ubezpečilo, že verejnosť súhlasí s našim presvedčením, že vzdelanie je najspoločnejšia cesta k integrácii. Čím skôr vstúpi do života dietáta a čím atraktívnejšie formy uplatní, tým väčší osloh prinesie.